

MENESTYKSEN TARINOITA MAAILMALTA

Kaupunkikehityksen tapausesimerkkejä

KIRSI SUTINEN

Sisältö

Johdanto	2
I Osaamisperustaisen talouden johtotähdet	4
Piilaakso – teknologiakeskittymän esikuva	4
Boston – osaamisperustaisen talouden malli	10
II Uudistuneet teollisuuskaupungit	16
Newcastle – vanhan teollisuuskaupungin kulttuurirenessanssi	16
Akron – kumikaupungista polymeerikeskittymäksi	26
Dortmund – ruostevyöhykkeeltä osaamiskeitaaksi	32
Bilbao – telakkakaupungista kulttuurikaupungiksi	38
III Luovat kaupungit	43
Trondheim – lisävoimaa osaamisesta ja luovuudesta	43
Brisbane – luova kaupunki downunder	50
Toronto – luova monikulttuurinen metropoli	57

JOHDANTO

Aluekehitys konkretisoituu vasta paikoissa ja ihmisissä: kaupunkien kaduilla, teollisuusalueilla, yrityksissä, kodeissa ja ihmisten mielissä. Tämä kokoelma aluekehityksen tapausesimerkkejä kiinnittää aluekehityksen mallit todellisiin paikkoihin ja tapauksiin. Tapausesimerkit luovat kaupungeista pitkän ajan kehityskuvan ja kiinnittävät huomion olosuhteisiin, jotka ovat luoneet mahdollisuuden nykyiseen kehityspolkuun, sekä toimiin, joita kehityksen eteen on tehty tai ollaan paraikaa tekemässä. Niitä ei voi kuitenkaan ottaa suorana esimerkkinä siitä, kuinka etenemällä pääsee tiettyyn lopputulokseen. Kehitys on aina paikallisten olosuhteiden ja toimijoiden yhteenkietoutuma, jossa intentio ja emergenssi muotoilevat kehityksen voiman ja suunnan. Tapausesimerkit on ryhmitelty kolmen eri kehitysmallin alle. Nämä mallit ovat osaamisperustainen talous (Piilaakso ja Boston Yhdysvalloissa), uudistunut teollisuuskaupunki (Newcastle Isossa-Britanniassa, Akron Yhdysvalloissa, Dortmund Saksassa ja Bilbao Espanjassa) sekä luova kaupunki (Trondheim Norjassa, Brisbane Australiassa sekä Toronto Kanadassa). On olennaista huomata, ettei yksikään kaupunki kehity vain yhden mallin varassa, vaan kyse on painotuksista ja tulkinnoista.

Tapausesimerkeissä kiinnitetään huomiota alueen taustaan ja historiaan sekä menneeseen ja nykyiseen talous- ja työllisyystilanteeseen. Mennyt kehitys kertoo paitsi muuttumisen mahdollisuuksista, myös menneen kehityksen tuomasta fyysisestä tai henkisestä pääomasta tai yhtä lailla painolastista. Tämän jälkeen tarkastellaan alueen innovaatioympäristön piirteitä ja inhimillistä pääomaa, jotka ovat olennainen osa alueen kehityspotentiaalia. Myös sosiaalisen ympäristön on todettu vaikuttavan kehityksen mahdollisuuksiin. Niinpä näissäkin tapausesimerkeissä tarkastellaan alueen sosiaalista ympäristöä, ennen kaikkea monikulttuurisuutta ja alueellista identiteettiä.

Siinä missä edelliset viittaavat pitkälti olosuhteisiin ja menneeseen kehitykseen, tarkastelee kehittämisen institutionaalinen rakenne niitä poliittisia ja hallinnollisia rakenteita,

joissa tehdään intentionaalista kehittämispolitiikkaa ja -työtä. Keskeistä on huomata esimerkiksi se, onko kehityksen ohjaus valtiojohtoista vai paikallislähtöistä, ja kuinka poliittiset ja hallinnolliset rakenteet tukevat tai haittaavat yhteistä kehittämistä. On myös huomattava erot kehittämiseen käytetyissä panostuksissa: siinä missä yhtäällä käytetään satoja miljoonia kehityshankkeisiin, edetään toisaalla pitkälti markkinaehtoisesti ilman suurta julkista panosta. Esimerkit painottuvat kuitenkin kaupunkeihin, joissa julkinen kehittämispanos on merkittävä. Tapausesimerkkien viimeisessä osassa esitellään kunkin kaupungin tämänhetkiset kehittämispainotukset sekä hanke-esimerkkejä siitä, kuinka tavoitteisiin pyritään. Hanke-esimerkit on rajattu julkisrahoitteisiin, pääosin kaupunkien itse koordinoimiin hankkeisiin, sillä tämän kokoelman keskeisin kiinnostus on kaupungeista itsestään lähtevässä kehityksessä.

OSAAMISPERUSTAISEN TALOUDEN JOHTOTÄHDET

Piilaakso – teknologiakeskittymän esikuva

Piilaakso on ollut ja on edelleen Yhdysvaltain johtava teknologiakeskittymä, jonka mittavaan yritysluetteloon kuuluu moni tämän hetken menestyneimmistä ICT-yrityksistä, kuten Google, Apple ja Hewlett-Packard. Piilaakson nopeaa kasvua ja suurta menestystä on selitetty monin eri tavoin, ja ”Piilaakson mallia” on yritetty kopioida ympäri maailman. Vaikka tarina tyhjästä nousseesta teollisuuskeskittymästä onkin sitkeässä, on alueen kehitys johdettavissa kuitenkin jo vuosisadan varhaiseen elektroniikkateollisuuteen. Piilaakson nopealta näyttäneellä nousulla on pitkät taloudelliset, teknologiset ja kulttuuriset juuret.

TAULUKKO 1. Piilaakson keskeiset tunnusluvut. Lähde Fedstats 2008.

	Santa Clara	Kalifornia	Yhdysvallat
Väestömuutos 2000–2006	2,90 %	7,60 %	6,40 %
Väestö alle 18 v.	25,20 %	26,90 %	24,80 %
Korkeakoulutettuja (yli 25 v.) 2000	40,50 %	26,60 %	24,40 %
Ulkomaalaissyntyinen väestö	34,10 %	26,20 %	11,10 %
Tulot/as. 2005 USD	51 112	36 936	34 471
Työttömyysaste 2006	4,5 %	4,9 %	4,6 %

Ominaispiirteet ja historia

Piilaakso (engl. Silicon Valley) on lempinimi Yhdysvalloissa Kalifornian osavaltiossa San Franciscon eteläpuolella sijaitsevalle alueelle, joka kattaa suurin piirtein Santa Claran laakson ja samannimisen piirikunnan. Se saanut lempinimensä piisirujen kehittäjien ja valmistajien keskittymästä, mutta sittemmin siitä on tullut synonyymi korkean teknologian liiketoimintakeskittymälle.

Piilaakso ei ole varsinainen hallinnollinen alueensa, vaan koostuu rajauksesta riippuen 16–20 kaupungista, joista tunnetuimpia ovat San Jose (974 000 as.), Santa Clara (109 000 as.) ja Palo Alto (61 200 as.). Vaikka yksittäiset kaupungit ovat suhteellisen pieniä, eikä alueella ole yhtään miljoonakaupunkia, on alue kuitenkin hyvin tiheästi asuttu ja pitkälle urbanisoitunut. Vuosien 1980 ja 1990 välillä Santa Claran väestö kasvoi 16 %, ja seuraavalla vuosikymmenellä edelleen 12 %. Alueen väestön odotetaan tulevaisudessa edelleen kasvavan, mutta maltillisemmin. Tulotaso on Piilaaksossa yksi Kalifornian korkeimmista. Tulot per henkilö (1999) olivat 32 795 USD (Santa Clara). Alueen työvoiman tuottavuus on kaksinkertainen maan keskiarvoon nähden.

Piilaaksoa on pidetty esimerkkinä alueesta, joka ilman mittavaa teollista historiaa nousee suoraan maailmanluokan tähdeksi. Piilaakson menestystä on yritetty selittää monin eri tavoin, ja tätä Piilaakson mallia on yritetty kopioida ympäri maailman. Käsitys tyhjistä nousemisesta on kuitenkin harhaanjohtava. Piilaaksossa teollisuuden liikevoiman kehittyminen vei kauan, mutta vauhtiin päästyään se näytti kuin syntyneen tyhjistä. Piilaakson historiaa voi alkaa kirjoittaa jo viime vuosisadan alkuvuosista, jolloin San Franciscon lahden alueella kehitettiin varhaista elektroniikkaa, ennen kaikkea radio- ja televisiotekniikkaa. Radion varhaisajoista saakka nykypäivään saakka San Franciscon lahden alue on toiminut keskeisessä roolissa avainteknologian kehittämisessä ja kaupallistamisessa. Alue eli silti vielä 1940-luvulla pitkälti maataloudesta. Sotilaselektroniikalla oli erityisen suuri merkitys maailmansotien aikana, kun armeijan tilaukset vaativat alueen yrityksiltä tuotannon nopeaa kasvattamista.

Alueen kehitys ei ole ollut tasaista, vaan siinäkin on ollut suvanto- ja kriisivaiheita. Sotien jälkeen armeijan tilaukset tyrehtyivät, mikä pakotti yritykset vaihtamaan nopeasti tuotantosuuntiaan. Piilaakso oli 1970-luvun loppupuolella ja seuraavan vuosikymmenen alkupuolella Yhdysvaltain nopeimmin kasvava alue. 1980-luvun alussa Piilaakson siruvalmistajat hävisivät markkinoita japanilaisille valmistajille, ja 2000-luvun alussa teknologiakuplan puhkeaminen ja sitä seurannut taantuma iski kipeästi myös Piilaaksoon. Vasta vuonna 2005 alueen työpaikkojen määrä alkoi kasvaa viiden vuoden notkahduksen jälkeen. Osaamistalouden mallioppilas ei siis sekään ole säästynyt kriiseiltä. Myös tulevaisuudessa odottaa haasteita: muun muassa raketinomaisesti nousseet maan hinnat, saastunut ilma ja pohjavesi, päivittäiset liikenneuhkat ja toimintakulttuurin muutos ovat uhkia alueen menestyksen jatkumiselle.¹

Tuotanto ja työllisyys

Piilaakso on ollut teknologisten innovaatioiden ja yritysten kärkialue jo vuosikymmeniä. Alueen kolme keskeisintä toimialaa ovat tällä hetkellä

- Korkea teknologia (ohjelmistot, laitteistot ja Internet-liiketoiminta)
- Biotieteet (lääketieteellinen teknologia, bioteknologia)
- Rahoitus- ja asiantuntijapalvelut (pääomasijoitus, investointipankit, suunnittelu ja konsultointi)

1 Kappale perustuu lähteisiin Santa Clara County 2008, Saxenian 1994, Sturgeon 2000.

Nämä alat ovat tuottavat alueen kilpailukyvyyn ja kilpailevat globaaleilla markkinoilla. Toissijaiset toimialat tukevat keskeisimpiä toimialoja ja ovat kokonaisenmenestyksen ehtoja, vaikka markkinat ovatkin pääasiassa paikalliset tai kotimaiset. Näitä aloja ovat Piilaaksossa:

- perusteollisuus (elintarvike-, kemikaali-, liikenne-, laite- ja koneteollisuus)
- telekommunikaatio
- kunnossapitopalvelut
- koulutus
- terveydenhuolto

Piilaaksolle on tunnusomaista alueellinen verkostopohjainen teollisuus. Sen vahvuutena on sen kyky edistää kollektiivista oppimista ja joustavaa muuntautumiskykyä toisiinsa kytkettyneiden teollisuusalojen verkostossa. Piilaakson talouden ominaispiirteitä ovat

- Paikallisen riskipääoman merkittävä rooli
- paikallisen teollisuuden ja alueen tärkeimpien yliopistojen läheiset suhteet
- tuotepalettei, joka keskittyy elektroniikkakomponentteihin, tuotantovälineisiin, kehittyneeseen kommunikaatiotekniikkaan, laitteistoihin ja mittaristoihin sekä sotilaselektronikkaan, ei kuluttajatuotteisiin
- yritysten välisen yhteistyön epätavallisen korkea aste
- spinoff-yritysten hyväksyminen ja kannustaminen
- tietoisuus ja ylpeys alueen ominaisuudesta²

TAULUKKO 2. Piilaakson elinkeinorakenne. Lähde Fedstats 2008.

Santa Clara	
Alkutuotanto	0,5 %
Rakentaminen	5,0 %
Teollisuus	27,5 %
Tukkukauppa	3,0 %
Vähittäiskauppa	9,9 %
Liikenne ja logistiikka	2,8 %
Informaatio	4,6 %
Rahoitus-, kiinteistö- ja vakuutusala	4,6 %
Tieteelliset ja asiantuntijapalvelut	15,5 %
Koulutus, terveys- ja sosiaali-ala	14,7 %
Taide-, viihde- ja virkistysala	5,8 %
Muut palvelut pl. julkinen hallinto	3,6 %
Julkinen hallinto	2,5 %
	100,0 %

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Piilaakson asukkaiden koulutusaste on erittäin korkea: yli 40 %:lla alueen asukkaista on korkeakoulututkinto. Tätä selittävät pitkälti alueen korkeaan osaamiseen keskittyvät

2 kappale perustuu lähteeseen Sturgeon 2000

työpaikat sekä alueen lukuisat korkeakoulut. Piilaakson alueella toimii seitsemän yliopistoyksikköä:

- Northwestern Polytechnic University (Fremont)
- Carnegie Mellon University (West Coast Campus)
- San José State University
- Santa Clara University
- Stanford University
- International Technological University (Sunnyvale) (ei virallisesti tunnustettu yliopisto)
- University of California, Santa Cruz

Käytännön teknisen osaamisen yhdistäminen kehittyneeseen teknologiseen osaamiseen ja teoreettiseen tietoon näyttää olleen avain parhaisiin tuloksiin jo Piilaakson kehittämisen alkua ajoista lähtien. Keskeistä on ollut halu ”leikkiä” uudella teknologialla, mikä yhdistettynä korkeaan teknologiseen osaamiseen ja hyvään johtamiseen ovat tuottaneet alueelle sen aseman, joka sillä on nyt. Puolustusvoimat oli tärkeä tutkimusrahoittaja eritoten alueen syntyvaiheessa, ja kuten itärannikollakin, sotateknologia toimi usein perustana myöhemmille kaupallisille innovaatioille.

Alueen innovaatiokapasiteetti perustuu erillisten toimijoiden muodostamiin joustaviin verkostoihin. Verkostot ja alueen kokeiluihin ja riskinottoon kannustava toimintakulttuuri luovat kokeilun ja oppimisen prosesseja, jotka mahdollistavat sopeutumisen muuttuviin olosuhteisiin. Piilaakson innovatiivisuus on enemmän alueellista kuin yksittäisten yritysten hierarkioiden sisällä tapahtuvaa. Piilaakson ja koko San Franciscon lahden alueen yritysten ominaispiirteisiin kuuluu myös kyky tunnistaa uusia potentiaalisia teknologioita ja loikata näin joustavasti teknologiasta toiseen. Tämä näyttäytyy yhtenä keskeisenä alueen menestystekijänä.³

Sosiaalinen ympäristö ja identiteetti

Sosiaalista ympäristöä pidetään Piilaakson menestyksen keskeisimpänä salaisuutena. Alueen tiheät sosiaaliset verkostot, avoimet työmarkkinat ja yrittäjyyttä ja rohkeita kokeiluja kannustava ilmapiiri, innostuneet, yritteliäät yksilöt, joilla on halu kokeilla ja leikkiä teknologian kanssa, autotalliyhtiöt, ”cowboy-yrittäjyys”, itse menestyksensä luoneet miljonäärit ja maine innovaatioiden kotipesänä ovat Piilaakson omintakeisen toimintamallin perustuksia ja myös paikallisia ylpeyden aiheita ja identiteetin rakennusaineita. Eritoten merkillepantavaa on yhteistyön kulttuuri, joka on merkittävä ero itärannikon elektroniikkakeskittymään, jossa suurten yritysten hierarkkinen on luonut aivan toisenlaisen toimintamallin.

Yhtä paljon kuin omintakeinen toimintakulttuuri, leimaa Piilaaksoa myös monikulttuurisuus. Noin 34 % Santa Claran piirikunnan väestöstä on ulkomaalaisyntyisiä. Vuonna 2000 väestöstä 54 % oli etniseltä taustaltaan valkoisia, 26 % aasialaisia 3 % tummaihoisia ja 17 % jotain muuta tai edellisten yhdistelmiä. Erityisesti aasialaiset ovat olleet Piilaakson kehityksen suuri voima. On kuitenkin enteitä siitä, että etenkin aasialaisten muuttovirta saattaa kääntää suuntaa, kun alueella menestyksensä hankkineet

3 kappale perustuu lähteisiin Saxenian 1994 ja Sturgeon 2000.

palaavat lähtösijoilleen tai etsivät uusia kiinnostavampia paikkoja sijoittua. Tämä voi olla uhka alueen sisäiselle innovaatiokyvylle ja tuottavuudelle.⁴

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Alueen institutionaalisen rakenteen vahvuus on kyky analysoida itseään ja omia toimintatapojaan. Alueen poliittinen johto ja kumppaneina toimivat yritykset, asukkaat ja yhteisöt ovat halukkaita analysoimaan omaa toimintaansa ja arvioimaan sen pohjalta, tarvitaanko alueella suunnan muutosta.

Piilaakson kehitys on lähtöisin yksilöiden ja yritysten yhteistyöstä sekä epämuodollisista yhteistyörakenteista ja yhdistyksistä. Alueen kehitys ei amerikkalaiseen tapaan perustu ensisijaisesti julkisen hallinnon suunnitteluun tai kehittämishankkeisiin, vaan yksityisten toimijoiden keskinäiseen dynamiikkaan. Alueella ei myöskään ole yhteistä hallintoa. Santa Claran piirikunta, joka kattaa suurimman osan Piilaaksosta, ei hoida elinkeino- ja kehittämispolitiikkaa. Myöskään kaupungit eivät tee mittavissa määrin suoraa elinkeinopolitiikkaa. Kaupunkien yritys- ja elinkeinoyksiköt toimivat lähinnä tietoa ja palveluita välittävinä tahoina. Julkishallinnon toimilla on kuitenkin suuri merkitys kokonaisuuden kannalta. Kohtuuhintainen asuminen kohtuullisen työmatkan päässä, riittävä koulutusjärjestelmä työvoiman riittävyuden turvaamiseksi myös tulevaisuudessa, toimiva liikennejärjestelmä sekä taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tasapainon turvaava sääntely- ja verotusjärjestelmä ovat elinehtoja alueen menestykselle.

Yliopistojen rooli on ollut merkittävä alueen osaamisperustaisen talouden synnyssä. Yliopistojen ja teollisuuden tiiviit yhteydet ovat olleet kehityksen keskeinen moottori ja yliopistot itsessään monen yrityksen syntypaikka.⁵

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Piilaakson kehityksen keskeisiä toimintamalleja ovat olleet

- nousevien teknologioiden hautominen ja kasvattaminen
- yliopistojen ja korkean teknologian riskisijoittajien yhteistyön kannustaminen
- teknologiapuistojen perustaminen

Varsinaiset julkiset kehittämishankkeet ovat tarkkaan rajattuja ja yleensä rahoitukseltaan pieniä. Esimerkiksi San Josen kaupungin tämänhetkiset kehittämishankkeet keskittyvät rajattuihin verotus- ja lainatukiin sekä sijoittumispalveluihin:

- **Work2Future** San Josen kaupungin kumppanuushanke, joka tuottaa yrityspalveluita eri toimijoiden yhteistyönä.
- **Enterprise Zone** San Josessa tarjoaa verotusetuja yrityksille, jotka sijoittuvat tälle 10 neliömailin alueelle.
- **Small Business Construction Tax Incentive** San Josessa tarjoaa rakennushankkeiden verotusetuja alle 35 työntekijän yrityksille.
- **Special Tenant Improvement Program in Vacant Buildings** edistää teollisuuden ja t&k-toimintojen sijoittumista tyhjillään oleviin liiketiloihin San Josen keskusalueella.

4 kappale perustuu lähteisiin Saxenian 1994 ja Sturgeon 2000.

5 kappale perustuu lähteisiin City of San Jose 2008, County of Santa Clara 2008, Saxenian 1994 ja Sturgeon 2000.

- **Recycling Market Development Zone** tukee yrityksiä, jotka käyttävät kierrätysmateriaaleja tuotannossaan.
- **Revolving Loan Fund (RLF)** tarjoaa alle 20 000 USD lainoja pienille yrityksille.
- **Entrepreneur Center (eCenter)** on San Josen keskustassa sijaitseva keskus, joka tarjoaa yrityspalveluita yhteistyössä Yhdysvaltain keskushallinnon pienyrityspalveluiden, Cisco Systemsin, San Josen kaupungin ja useiden paikallisten yritysjärjestöjen kanssa. Myös Piilaakson alueella on oma yhteinen pienyrityskeskuksensa, joka tarjoaa maksuttomia neuvontapalveluita.
- **Software Development Forum** voittoa tavoittelematon organisaatio, joka tarjoaa yhden luukun periaatteella ohjelmisto- ja internet-alan ammattilaisille tieto-, kontakti- ja koulutuspalveluita. Sen 20 kuukausittaisessa tapahtumassa käy noin 12 000 ihmistä. Palvelu rahoitetaan yrityssponsoreiden, käyttäjämaksujen ja San Josen kaupungin tuen avulla.⁶

Lähteet

- City of San Jose 2008. <http://www.sanjoseca.gov/business.html> (11.3.2008)
- County of Santa Clara 2008. <http://www.sccgov.org/portal/site/scc> (11.3.2008)
- SAXENIAN, AnnaLee 1994. *Regional Advantage. Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128*. Cambridge: Harvard University Press.
- STURGEON, Timothy J. 2000. *How Silicon Valley Came to Be*. Teoksessa Martin Kenney (toim.) *Understanding Silicon Valley: Anatomy of an Entrepreneurial Region*. Stanford University Press.

6 kappale perustuu lähteisiin City of San Jose 2008, County of Santa Clara 2008 ja Sturgeon 2000.

Boston – osaamisperustaisen talouden malli

Boston on Piilaakson ohella toinen osaamisperustaisen talouden tunnettu esimerkki. Alueen osaamistalouden ytimen muodostavat teknologiaklusterit, joissa yritysten ja yliopistojen yhteistyö on tiivistä. Vaikka Boston on tällä hetkellä jopa menestyksen esikuva, osoittaa pidempi historian tarkastelu, että kaupunki on elänyt historiansa aikana useita nousuja ja laskuja. Näyttää siltä, että alue osaa uudistua vain kriisien kautta. Jo nyt Bostonin kehityksen taivaalla näkyy pilviä, joiden hälventäminen on alueen kehittämisen tärkein tehtävä. Muuten Boston osoittaa taas selväksi sen valitettavan aluekehityksen kaavan, että uudistuminen tapahtuu vain kriisin kautta.

TAULUKKO 3. Bostonin keskeisimmät tunnusluvut. Lähde Fedstats 2008.

	Bostonin metropolialue	Massachusetts	Yhdysvallat
Väestö 2004	4 418 758	6 407 382	293 656 842
Tulot/as. 2005 USD	48 158	43 702	34 494
Työttömyysaste 2006	4,6 %	4,9 %	4,6 %
Korkeakoulutettuja (yli 25 v.) 2000	39,5 %	33,6 %	24,4 %

Ominaispiirteet ja historia

Yhdysvaltain itärannikolla sijaitseva Boston on Massachusettsin osavaltion pääkaupunki ja samalla kuudesta osavaltiosta muodostuvan Uuden Englannin taloudellinen ja kulttuurinen keskus. Vuonna 1630 perustettu ja 1822 kaupungiksi nimetty Boston on Yhdysvaltain vanhimpia kaupunkeja ja maan 20. suurin kaupunki. Vuoden 2000 väestönlaskennassa kaupungissa oli 589 141 asukasta. Kasvua edellisestä väestönlaskennasta (1990) oli 2,6 %. Koko Bostonin metropolialueella asukkaita on noin 4 418 758 (2004). Metropolialueen väestö kasvoi 1990–2000 6,2 %.

Amerikkalaisittain pitkän historiansa vuoksi Bostonilla on taloudellisesti ja sosiaalisesti rikas perintö. Bostonin talouden kulmakivi on viimeisen vuosisadan ollut korkeaan osaamiseen perustuva teollisuus. Elektroniikkayrityksiä perustettiin jo 1900-luvun alkuvuosista lähtien, ja 1940-lukuun mennessä alue oli merkittävä elektroniikkavalmistajien keskittymä. Elektroniikkateollisuuden kulmakivi on ollut pitkälti sotateollisuus, jonka kysyntä loi alueelle sekä teknologista osaamista että teollista tuotantoa. Alue ja eritoten Massachusetts Institute of Technology (MIT) on ollut pioneeri sotilasteknologian kehittämisessä. Jo pian toisen maailmansodan jälkeen alueen talous notkahti kuitenkin pahasti. Teollisuuden kasvu pysähtyi ja kärsi korkeasta verotuksesta, ja alueen väestö väheni. Eritoten 1970-luku oli synkkää aikaa, jolloin alue sai maineen taantuvana kaupunkina, jota vaivasivat myös etniset jännitteet. 1980-luvulle tultaessa alueen kehitys kuitenkin lähti uuteen, huimaan nousuun. Vahva tutkimusperusta, teknologian nouseva rooli ja kylmän sodan siivittämät sotateollisuuden hankinnat nostivat alueen tietointensiivisen kehityksen eturintamaan. Alueen keskitulo nousi maan keskiarvon alta 20 % yli keskiarvon, ja työttömyysprosentti laski 15 %:sta 3,5 %:iin.

Seuraava notkahdus tuli 1990-luvun taitteessa, kun maailmanlaajuinen taantuma ja kylmän sodan loppuminen näkyivät 350 000 työpaikan menetyksenä. 1990-luvun Bostonin alueen talous eli taas hyvin vahvaa aikaa, ja työllisyys nousi korkeammaksi kuin koskaan ennen. Vuonna 2001 suhdanne kuitenkin kääntyi, eikä alueen talous ollut vielä vuonna 2006 saavuttanut vuoden 2000 työpaikkatilannetta. Pelkästään helmikuuhun 2002 mennessä Bostonin alueelta katosi 47 000 työpaikkaa, ja alueen työttömyysaste nousi 2,6 %:sta 4,3 %:iin. Suhdanne on kuitenkin taas kääntynyt nousuun. Kehityksen haasteiksi ovat kuitenkin jo nousseet elinkustannusten nousu ja edullisten asuntojen puute, siitä osin aiheutuva väestön väheneminen, monien alueen suurten yritysten myyminen ja siirtyminen muualle sekä alueen kehityksen johtaminen.⁷

Tuotanto ja työllisyys

Bostonin alueen talouden kantavia voimia ovat korkea teknologia, rahoitusala, asiantuntija- ja liiketoimintapalvelut, puolustusteollisuus, koulutus sekä lääketieteen alat. Bostonin metropolialueen 1990-luvun taloudellinen menestys oli ensisijaisesti viiden suurelta osin korkeaan osaamiseen nojaavan toimialan ansiota:

- **korkea teknologia** (tietotekniset laitteet ja ohjelmistot, telekommunikaatio, instrumenttiteollisuus ja bioteknologia)
- **rahoitusala** (pankki- ja vakuutusala, arvopaperi- ja sijoitusten hallintapalvelut, riskisijoitusyhtiöt)
- **tietoteollisuus** (korkeakoulutus, konsultointi ja tutkimus).
- **terveydenhuolto** (sairaalat, hoitokodit, kotihoidon palvelut, yksityiset vastaanotot ja klinikat)
- **palvelut**, joihin kuuluvat hotellit, ravintolat, vähittäiskauppa, viihde sekä liikenne ja matkailupalvelut.

Nämä alat ja niitä suoraan tukevat alat, kuten koneenrakennus, laki- ja tilipalvelut sekä mainospalvelut muodostavat 48 % työpaikoista Bostonin metropolialueella. Pelkästään alueen kahdeksan yliopistoa työllistävät lähes 50 000 henkilöä. Bostonin kaupunkiin keskittyvät rahoitus- hallinto- liiketoiminta- ja asiantuntijapalvelut sekä koulutus ja lääketieteen alat, kun taas kaupunkia ympäröivällä alueella keskeisimpiä työllistäjiä ovat korkea teknologia ja sotateollisuus. Monipuolinen teknologiasektori on Bostonin alueen keskeisiä vahvuuksia. Bioteknologia on puolestaan ala, jolla Bostonissa on mahdollisuus kehittää Piilaakson ICT-superklusterin kaltainen menestystarina.

Vaikka Bostonin alueen teollisuudella on monia yhtymäkohtia länsirannikon Piilaakson kanssa, on alueilla kuitenkin keskeinen ero toimintatavoissa ja yritysraenteessa. Bostonin alueen elektroniikkakeskittymä perustuu suuryrityksiin ja niiden hierarkkiseen toimintakulttuuriin. Tämä on haitannut jossain määrin alueen kehitystä, sillä jäykät ja omaa tietoa suojelemaan pyrkivät toimintamallit eivät ole mahdollistaneet tiedon jakamista. Alueen yritykset ovat muun muassa käyneet kiihkeitä patenttiriitoja

Manuaalista työtä alueen asukkaista tekee 31 %, kun taas ns. valkokaulustyöläisiä on 69 %. Bostonin talous onkin maailman kärkiesimerkkejä puhuttaessa osaamis-

⁷ kappale perustuu lähteisiin Boston Redevelopment Authority 2007, Crabtree 2006, Engines of Economic Growth 2003, Saxenian 1994

pääoman varaan rakentuneesta taloudesta. Tähän vaikuttavat paljon mm. alueen 20 sairaalaa sekä 32 yliopistoa, collegea ja muuta oppilaitosta, joilla on opiskelijoita yhteensä 139 784 (2004).

Kaupungin hyvästä taloudellisesta asemasta kertoo se, että alueella olevien työpaikkojen määrä, 654 361 (2006) ylittää alueen väestömäärän reilusti. Työpaikkojen määrä on ollut noin kolmen prosentin kasvussa (2006), mutta ei ole vielä kukaan saavuttanut vuoden 2000 tilannetta. Boston on myös merkittävä matkailukohde. Bostonin metropolialueella vierailee vuosittain 17,6 miljoonaa (2005) turistia, liikematkailijaa ja kokousvierasta. Bostonin satama on 12. suurin Yhdysvaltain itärannikon konttisarjama, ja Loganin lentokenttä on Yhdysvaltain 19. aktiivisin, 37. aktiivisin koko maailmassa.⁸

TAULUKKO 4. Bostonin elinkeinojakauma. Lähde Fedstats 2008.

Bostonin metropoli	%
Alkutuotanto	0,3
Rakennusala	5,1
Teollisuus	9,9
Kauppa	13,5
Liikenne ja logistiikka	4,0
Informaatioala	4,4
Rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistöala	9,7
Asiantuntijapalvelut, tiede ja tutkimus, johto- ja hallinto- tehtävät	14,2
Koulutus, terveys ja sosiaalipalvelut	23,8
Taide, viihde, hotelli- ja ravintola-ala	6,6
Muut (pl. julkinen hallinto)	4,3
Julkinen hallinto	4,2
Yhteensä	100,0

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Bostonin talous nojaa inhimilliseen pääomaan ja innovatiivisuuteen. Alueen väestö on yksi Yhdysvaltain korkeimmin koulutetuista. Korkeakoulutettuja on 39,5 % väestöstä. Alueella on kahdeksan yliopistoa: Boston College, Boston University, Brandeis University, Harvard University, Massachusetts Institute of Technology (MIT), Northeastern University, Tufts University sekä University of Massachusetts Boston, jotka kattavat laajasti eri tieteenalat sekä ihmis- että luonnontieteiden aloilla. Opiskelijoita näissä kahdeksassa oli vuonna 2000 118 000, ja tutkintoja valmistuu vuosittain noin 32 000. Opiskelijoiden määrää kuvaa se, että Bostonissa on 10 % osavaltion väestöstä, mutta 31 % osavaltion yliopisto-opiskelijoista. Vuonna 2000 kaupungin yliopistoille myönnettiin 264 patenttia, ne tekivät 280 sopimusta tutkimustulosten kaupallisesta hyödyntämisestä.

8 kappale perustuu lähteisiin Boston Redevelopment Authority 2007, Engines of Economic Growth 2003

tä sekä synnyttivät 41 yritystä, jotka perustuivat yliopistoissa kehitettyyn teknologiaan. Vahvat, maailmanluokan instituutiot ovatkin osaavan väestön ohella Bostonin suurin vahvuus. Ne ovat pysyviä instituutioita, jotka keräävät alueelle suuren ja monipuolisen osaajajoukon, tarjoavat tuhansia työpaikkoja ja tarjoavat merkittävän paikallisen investointilähteen.⁹

Sosiaalinen ympäristö

Boston on monikulttuurinen kaupunki. Kaupungin väestöstä 26 % on ulkomaalaissyntyisiä, mikä tekee kaupungista kuudenneksi monikulttuurisimman Yhdysvaltain kahdenkymmenen suurimman kaupungin joukossa. Bostonilla on pitkä siirtolaishistoria, sillä kaupunki oli 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa keskeinen eurooppalaisten siirtolaisten tulokohde. Tuolloin kaupungin pääosin eurooppalaisperäiset siirtolaiset muodostivat vielä suuremman osan väestöstä kuin nykyään. Nykyisestä ulkomaalaisväestöstä yli puolet on lähtöisin latalaisesta Amerikasta ja yli neljännes Aasiasta. Lähi-itä, Itä-Eurooppa ja Afrikka ovat myös huomattavia lähtöalueita. Ulkomaalaissyntyisten osuus kasvoi vuosien 1990 ja 2000 välillä 32 %, ja sen arvioidaan nousseen tämän jälkeen vielä voimakkaammin. Bostonissa oli varsinkin 1970-luvulla ongelmia etnisten ryhmien kesken, eikä ongelmista ole päästy täysin vieläkään. Sosiaalisten rakenteiden vahvistaminen kuuluu alueen kehittämisen kohteisiin.

Bostonilaisten mediaani-ikä on 32,4, mikä on lähes neljä vuotta vähemmän kuin koko Yhdysvalloissa. Nuorten aikuisten suuri osuus alueen väestöstä johtuu pitkälti opiskelijoiden suuresta määrästä, mutta myös nuoresta työvoimasta, jota alueelle muuttaa.¹⁰

Kehittämisen institutionaalinen rakenne ja kärkihankkeet

Bostonin alueella on vahva institutionaalinen rakenne. Eritoten tiedeinstituutiot ovat vahvoja toimijoita, mutta niiden aktiivisuus alueen kehittämisessä vaihtelee. Bostonin kaupunki on keskeisin toimija kaupunkialueen kehittämisessä. Kaupunki on suoraan tai kumppanuuksien kautta mukana lukuisissa mittavissa kehittämishankkeissa. Myös yliopistoilla on alueen kehitykseen liittyviä tehtäviä. Jokaisella yliopistolla on oma teknologiansiirtotoimistonsa tutkimustulosten muuntamiseksi tuotteiksi ja liiketoiminnaksi. Toimistojen tehtävänä on neuvotella sopimuksia yritysten kanssa sekä tukea henkilökuntaa, opiskelijoita ja muita, jotka haluavat perustaa yliopistojen innovaatioihin perustuvia yrityksiä. Yliopistoilla on myös muita liiketoiminnan kehittämispalveluita, kuten hautomotiloja, rahoitusta selvitysvaiheeseen sekä kontakteja pääomasijoittajiin.

Bostonin kehittämisinstituutioiden keskeisimmäksi ongelmaksi on nähty johtamiskyvyn puute. Vaikka kaupungilla on vahvoja näyttöjä onnistuneista kehittämishankkeista vahvan pormestarin roolin johdolla, on yleisempi käsitys alueen kehittämisen johtajuudesta ja liike-elämän osallisuudesta kadoksissa. Kaupungista puuttuvat kasvun takaavat kumppanuudet. Kyvyttömyys tai tahdon puute määrittää kehittämisen agenda

9 kappale perustuu lähteisiin *Engines of Economic Growth 2003, Fedstats 2008*

10 kappale perustuu lähteeseen *Engines of Economic Growth 2003, Fedstats 2008*

ja poliitikkojen saaminen niiden toteuttamisen taakse ovat kaupungin kehittämisen keskeinen haaste. Moni kehittämishanke on kaupunkiorganisaation yksin vetämä.

Bostonin kaupungin kehittämishankkeet liittyvät pääasiassa kaupunkialueiden elävöittämiseen, pienyritysten tukemiseen sekä valittujen teknologiasektoreiden edistämiseen. Kaupungilla on myös sosiaalista ja ympäristön kehitystä tukevia hankkeita. Viime vuosien aikana toteutettuja hankkeita ovat muun muassa

- **Boston's Back Streets**, jonka tavoitteena on säilyttää ja edistää kaupungin yritysten, erityisesti pk-yritysten toimintamahdollisuuksia ja monipuolista toimiala- ja työllisyyspohjaa. Keinoina ovat maankäytön, työvoimatarjonnan ja rahoituksen strateginen suunnittelu.
- **Create Boston** -ohjelman tavoitteena on tukea luovien alojen toimijoita yritysten perustamisessa tai kehittämisessä. Välineinä ovat toimitilajärjestelyt, rahoitusjärjestelyt (mm. kehitysyhtiön rahoitus 150 000 USD saakka), työvoimajärjestelyt, yritysneuvonta ja tutkimus.
- **Life Tech**, jonka tavoitteena on kaupungin life science -sektorin (bioteknologia, lääketieteellisyys, lääketieteellinen teknologia ym.) edistäminen ja vahvistaminen. Hankkeen palveluihin kuuluvat sijoituspalvelut (toimitilojen etsiminen tai kaavoittaminen), rahoitusjärjestelyt, lupa- ja kaavoitusasioiden hoito, työvoiman kehittäminen, kuten koulutusohjelmien järjestäminen sekä liikennejärjestelyjen kehittäminen sektorin tarpeita palvellon.
- **Boston's Retail Market** tuottaa yrityksille ajantasaista tietoa kaupungin kehityssuunnista, kaavoituksesta, ihmisvirroista ja muista yritysten sijoittumiseen vaikuttavista tekijöistä tavoitteena elävöittää kaupungin keskustaa sekä lukuisia lähiökeskustoja.
- **Emerging Enterprises Program**, tähtää uusien pienyritysten synnyttämiseen Bostonin kaupunginosakeskustoihin.
- **ReStore Boston** -hankkeen avulla tuetaan kadunvarsien liiketilojen omistajia ja yrittäjiä julkisivujen kunnostamisessa. Hankkeen perustana on Roxburyn alueella toteutettu vastaava, menestyksekkääksi osoittautunut ja kansallista tunnustusta saanut hanke. Tähän mennessä hankkeen avulla on toteutettu 80 julkisivun kunnostamisprojektia ja annettu ammattisuunnitteluapua 160 yritykselle.
- **Boston's Main Streets** on kaupungin historiallisen keskustan elävöittämis- ja hyödyntämishanke. Sen tavoitteena on auttaa kaupungin historiallisten kaupunginosien yrityksiä ja asukkaita hyödyntämään alueen historiallista arvoa ja kilpailemaan suuria ostoskeskuksia ja retail-keskittymiä vastaan. Vuonna 1995 aloitetun hankkeen toimenpiteisiin on kuulunut muun muassa uusien yritysten hankkiminen alueelle, vanhojen yritysten jatkon turvaaminen, julkisivujen kunnostus (ks. ReStore Boston) sekä uusimpana avoimen langattoman verkon perustaminen pääkaduille.
- **Onein3 Boston** -hankkeen tavoitteena on nuorten aikuisten tarpeiden ja aloitteiden tarkempi huomioiminen kaupungin toiminnassa. Nuoret aikuiset, 20–34-vuotiaat nuoret aikuiset muodostavat kolmanneksen kaupungin väestöstä ja keskeisen voiman alueen taloudelle ja menestykselle. Toteuttamisvälineet vaihtelevat asuntojen kehittämisestä ja työpaikkojen luomisesta kulttuurisiin ja sosiaalisiin aloitteisiin.
- **Green Tech Initiative**, jonka tavoitteena on houkuttaa alueelle ympäristöliiketoimintaa sekä auttaa pieniä ja keskisuuria yrityksiä parantamaan toimintansa ympäristöystävällisyyttä.¹¹

11 kappale perustuu lähteeseen City of Boston 2008, Engines of Economic Growth 2003.

Lähteet

- Boston Redevelopment Authority 2007. *The Boston Economy 2007: Steady Growth*. <http://www.cityofboston.gov/bra/PDF/ResearchPublications//Rpt611-V8.pdf>
- City of Boston 2008 <http://www.cityofboston.gov/> (27.3.2008)
- CRABTREE, James 2006. *Ideopolis: Knowledge City Region: Boston Case Study*. http://theworkfoundation.com/Assets/PDFs/ideo_boston.pdf
- Engines of Economic Growth: The Economic Impact of Boston's Eight Research Universities on the Metropolitan Boston Area*. Appleseed 2003.
- Fedstats 2008. *Mapstats Boston*. <http://www.fedstats.gov/qf/states/25/2507000.html> (11.3.2008)
- SAXENIAN, AnnaLee 1994. *Regional advantage. Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128*. Cambridge: Harvard University Press.

II

UUDISTUNEET TEOLLISUUSKAUPUNGIT

Newcastle – vanhan teollisuuskaupungin kulttuurirenessanssi

Pohjoisenglantilainen Newcastle on teollistumisen ensimmäisen aallon kasvatti, jonka menestyksen perusta rakentui jo 1700-luvulla hiilikaivosten ja raskaan teollisuuden varaan. Newcastle oli myös ensimmäisiä kaupungeja, jotka saivat kohdata tämän kehityksen lopun – teollisuuden mittava vähentyminen alkoi jo 1900-luvun puolessavälissä. Pitkään jatkunut työpaikkavajaus, matala osaamistaso, kaupunkikuvaa synkentävät tyhjentyneet tehtaot ja huono maine ovat tehneet kaupungista taantuvan teollisuuskaupungin arkkityypin muiden pohjoisen Englannin vanhojen teollisuuskaupunkien tapaan.

Newcastlen kehittäminen nojaa nykyisin kokonaisvaltaiseen kehittämisajatteluun. Vuosikymmenien teollisuuskeskeisten kehittämissuunnitelmien jälkeen on todettu, että alueen moninaiset haasteet vaativat erilaisia, mutta koordinoituja kehittämis-toimia. Newcastlessa panostetaan sekä fyysisen että sosiaalisen ympäristön parantamiseen, elinkeinopohjan monipuolistamiseen ja vetovoimaisuuden lisäämiseen. Kulttuurin edistäminen, maineen parantaminen, elinympäristöjen kohentaminen ja osaamisintensivisyyden kasvattaminen ovat kaupungin kehittämisen painopisteet.

TAULUKKO 5. Newcastlelän keskeisimmät tunnusluvut. Lähde National Statistics 2008.

	Newcastle- upon-Tyne	Koillis-Englanti	Englanti
Väestö (2001)	259 536	2 515 442	49 138 831
Työttömyys (2006–2007)	7,7 %	6,7 %	5,5 %
Korkeakoulutetut (2001)	20,9 %	15,0 %	19,9 %
Väestö alle 18 v. (2001)	21,1 %	22,4 %	22,7 %
Ulkomaalaissyntyinen väestö (2001)	6,8 %	2,9 %	9,2 %
Taloudellisesti aktiivinen väestö 16–74 v. (2001)	58,5 %	61,3 %	66,9 %

Ominaispiirteet ja historia

Newcastle-upon-Tyne on Koillis-Englannin suurin kaupunki. Kaupungissa on 259 000 asukasta, Newcastle-Gatesheadin metropolialueella on 799 000 asukasta ja kaupungin työssäkäyntialueen muodostavassa Tyne and Wearin konurbaatiossa 1,65 miljoonaa. Metropolialue muodostuu Tyne ja Wear-jokien varsille sijoittuvista, perinteisen teollisuuden tarpeisiin syntyneistä tiivistä kaupunkialueista. Kaupungin ydinalueen reunamilla olevat pienet kaupungit ja kylät omaavat vahvat työssäkäntiyhteydet Newcastle kaupunkialueelle. Vastapainoksi 2,6 miljoonan asukkaan Koillis-Englannissa on myös Englannin harvimmin asuttuja maaseutualueita. Etäisyys muista suurista kaupungeista ja sijainti Skotlannin rajalla korostaa kaupungin alueellista merkitystä.

Koillis-Englanti teollistui 1700-luvun lopulla. Alueen kivihiilivarat siivittivät vahvan paikallisen hiili-, rauta- ja terästeollisuuden nousuun. Kaivostoiminta ja raskas teollisuus, kuten laivanrakennus kehittyivät alueella vahvaksi. Maailmansodat ja niiden jälkeinen jälleenrakennus piristivät alueen taloutta, mutta peittivät samalla pidempää taantuvaa kehityskulkua.

Newcastle oli yksi ensimmäisiä teollisuuskaupunkeja, jotka joutuivat suuren kasvun jälkeen kohtaamaan myös suuren teollisuuden taantumana. Jo 1900-luvun alkupuolella tuotanto siirtyi joen varresta pohjoisempaan ja etelämpänä sijaitseviin, valtion tukemiin tehtaisiin. Taantumana taustasyynä oli muun muassa investointien vähyys. Kansallisella rahoitusjärjestelmällä oli taipumus priorisoida tuottavuutta strategisen teollisen investoinnin sijaan, mikä johti alueen tietoperustan ja innovaatiojärjestelmän heikkenemiseen. 1900-luvun alkupuoliskolla teollisuus ei onnistunut rationalisoimaan ja järjestämään uudelleen tuotantoaan, eikä osaamiseen ja innovaatioihin investoitu. Seurauksena oli raju rakennemuutos, jonka seuraukset näkyvät kaupungissa vieläkin rakenteellisena työttömyytenä, matalana työllisyysasteena ja vajaakäyttöisinä teollisuusalueina.¹²

Tuotanto ja työllisyys

Newcastle on kärsinyt monien ongelmien tuottamasta kokonaisvaltaisesta kehityksen taantumasta. Yli neljäkymmenen vuoden ajan alueella on ollut huomattava työpaikkavajaus suhteessa työikäisten määrään. Newcastle alueelle tyypillisiä piirteitä ovat:

- korkea työttömyys
- matala työllisyys
- taloudellisesti aktiivisen väestön väheneminen
- korkea huoltosuhde

Kaupunki on pystynyt parantamaan asemiaan huomattavasti viime vuosikymmenenä. Raskaaseen teollisuuteen, kivihiilen louhintaan ja raskaaseen koneenrakennukseen perustuva talous on muuttumassa monipuoliseksi palvelusektorin hallitsemaksi taloudeksi. Keskimääräinen arvonlisä sekä kokonaisuudessaan että asukasta kohden on noussut tasaisesti, kuten myös kotitalouksien keskimääräiset tulot. Kasvu on kuitenkin ollut hi-

12 kappale perustuu lähteisiin Charles et al. 2002 ja Benneworth 2007

taampaa ja lähtötasoltaan matalampaa kuin Englannissa keskimäärin. Kaiken kaikkiaan viime vuosien kehityksestä ei voida puhua suurena taloudellisena edistyskentä. Alue on vasta sopeutunut suuren muutoksen seurauksiin ja hyötynyt koko maan talouskasvusta absoluuttisesti, muttei samassa määrin suhteellisesti. Syitä tälle ovat alueen elinkeinotoiminnan painottuminen edelleen taantuville ja hitaan kasvun toimialoille sekä nopean kasvun toimialojen, kuten palvelualojen vähyys. Newcastle Koillis-Englannin keskeisimpänä palvelualojen ja eritoten tietointensiivisen liiketoiminnan keskuksena on pärjännyt suhteellisesti paremmin kuin muu seutukunta.

Kaupunkiseudun kokonaistyöllisyys on noussut 1990-luvulta selvästi, vuoden 1991 588 000 työpaikasta vuoden 2002 660 000 työpaikkaan, mutta muutos on silti vielä pieni suhteessa alueelta kadonneisiin työpaikkoihin. Erityinen piirre on työllisyysasteen mataluus. Huolimatta pitkästä noususuhdanteesta ja kansallisesta talouskasvusta työikäisten työllisyysaste on noin 70 %. Matala palkkataso, työpaikkojen kokonaisvaje sekä työperäiset, eritoten kaivostyöstä johtuvat sairaudet ja vammat sekä niistä johtuva työkyvyttömyys ovat keskeisimpiä syitä matalaan työllisyysasteeseen. Alueella on paitsi matalin työllisyysaste koko Englannissa, myös suurin kouluttamattomien osuus, matalin keskitulo, pienin uusien yritysten perustamisaste, suurin tupakoivien osuus ja matalin elinajanodote. Köyhyys, huono terveys ja kouluttamattomuus kulkevat käsi kädessä.

Newcastlen kaupungin työllisyystilastoja huonontaa paitsi suuri opiskelijoiden määrä myös voimakas pendelöinti ympäröivältä alueelta kaupunkiin, jonka huonomman osaamistason omaavat työläiset muodostavat vastavirran kaupungista lähialueiden kaivosalueille, joissa on enemmän tarjontaa matalan osaamistason työpaikoista. Myös työttömien ja työpaikkojen laadullinen ero huonontavat työllisyystilannetta: alueelta vuosikymmenien aikana kadonneet työpaikat olivat pääasiassa miesvaltaisia perustuotannon ja jalostuksen työpaikkoja, kun taas korvaavat työpaikat ovat syntyneet pääasiassa naisvaltaisille palvelualoille. Kaupungin kehittyminen ja työpaikkojen lisääntyminen ei siis välttämättä kohenna kaupungin työllisyystilannetta.

TAULUKKO 6. Newcastlelin elinkeinajakauma. Lähde National Statistics 2008.

Newcastlelin kaupunki	%
Alkutuotanto	0,4
Kaivos- ja louhostoiminta	0,2
Teollinen tuotanto	10,3
Sähkö-, kaasu- ja vesituotanto	0,9
Rakentaminen	6,5
Kauppa	15,4
Hotelli- ja ravintola-ala	6,4
Logistiikka	6,9
Rahoitusala	3,7
Kiinteistö- ja vuokrausliiketoiminta	11,9
Julkinen hallinto ja maanpuolustus	7,7
Koulutus	9,5
Sosiaali- ja terveysala	15,0
Muut	5,3
Yhteensä	100,0

Huomattavasta vähentymisestä huolimatta teollisuus työllistää edelleen merkittävän osan alueen väestöstä. Eritoten kemianteollisuus ja metalliteollisuus ovat vahvoja. Alueelle suuntautuneet ulkopuoliset investoinnit ovat monipuolistaneet taloutta, ja alueelle on syntynyt uusia tuotannon aloja, kuten mikroelektroniikka, offshore-teollisuus, lääketeknologia, bioteknologia ja autoteollisuus. Palvelusektori on kyennyt osittain korvaamaan alkutuotannosta ja teollisesta tuotannosta kadonneita työpaikkoja. Alue ei kuitenkaan ole erityisen vahva talous- ja liiketoimintapalveluiden keskittymä monen muun englantilaisen kaupungin lailla. Julkinen hallinto, koulutus, terveys ja sosiaalitoimi työllistävät noin 30 % kaupunkiseudun työllisistä.¹³

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Koillis-Englannin innovaatiojärjestelmää on kuvattu lukkiutuneen vanhan teollisuusseudun arkkityypiksi, jonka erityispiirteinä ovat:

- liiallinen erikoistuminen kypsiin teollisuusaloihin, joilla ennakoidaan laskusuhdannetta
- alueen kilpailukyvyyn ja -edun sekä innovaatiokapasiteetin väheneminen
- innovaatiotoiminnan keskittyminen kypsiin teknologisiin kehityslinjoihin ja usein inkrementaalinen ote

Investointeihin, tutkimukseen ja kehitykseen panostamisen vähyys on ollut yksi keskeinen syy Newcastlelin rajuun rakennemuutokseen. Alueella on historiallisista syistä ohut akateemisen tutkimuksen perusta ja perinne. Eritoten 1980-luvulla yksityistämistä seuranneet taloudelliset ongelmat johtivat tutkimuksen ja kehityksen alasajoon. 1990-luvulla Koillis-Englannin innovaatiojärjestelmä olikin monilta avaintekijöiltään vajaa, puut-

13 kappale perustuu lähteisiin Benneworth 2007, Charles et al. 2002, Charles et al. 2005, Duke et al. 2006

teita olivat ennen kaikkea vähäiset yhteydet tutkimuksen ja tutkimustiedon käyttäjien välillä sekä tutkimusalojen ja alueen yritysten tarpeiden kohtaamattomuus.

Koko Ison-Britannian t&k-panokset ovat olleet pitkällä tähtäimellä suhteellisessa laskussa, ja Koillis-Englannin tilanne on vielä kansallista tilannetta huonompi eritoten yritysrahoituksessa. Julkisen rahoituksen määrä on noin puolet maan parhaiden alueiden tilanteesta, mutta yritysten t&k-panostukset jäävät vain viidennekseen. Alueen yritysten heikosta t&k-panostuksesta seuraa, että yliopistojen mahdollisuudet tehdä yhteistyötä yritysten kanssa perustutkimuksessa ovat rajoitetut. Yliopistot ovat kuitenkin panostaneet yritysten saamiseen mukaan erilaisin keinoin, kuten ulkopuolisten rahoittamalla hankkeilla ja pienyritysten tutkimusyhteistyöhön tähtäävillä keskuksilla.

Koulutusaste Newcastlessa ja koko Koillis-Englannissa on huomattavasti Englannin keskiarvon alapuolella. Sama valikoiva muuttoliike, joka on pitänyt alueen väestön hyvin homogeenisenä, on myös pitänyt matalasti koulutettujen asukkaiden määrän epätavallisen korkeana. Vaikka koulutustaso on parantunut, pysyttelee se sitkeästi maan keskiarvojen alapuolella. Toisaalta maassa, jossa koulutus on suuri investointi sekä opiskelijalle että hänen vanhemmilleen, on kysynnän puutteessa tarjonnankin jääminen vähäiseksi hyvin looginen seuraus. Henkisen pääoman tarve Newcastlessa on suhteellisen vähäinen, sekä määrällisesti että laadullisesti. Alueella onkin saavutettava korkean osaamisen ja tietoperustaisen talouden sekä matalan osaamistason tasapaino.

Korkeakoulujen merkitys alueen innovaatiojärjestelmälle on suuri, sillä muun tutkimuksen ja kehittämisen vähäisyys korostaa yliopistojen asemaa alueella. Yliopistotutkimus on paitsi pyrkinyt palvelemaan olemassa olevia yrityksiä, myös synnyttänyt alueelle tutkimuskeskittymien kautta uusia tuotannonaloja, kuten bioteknologiaa ja nanoteknologiaa. Kaiken kaikkiaan Koillis-Englannissa on kuusi yliopistoa, joista kolme ns. perinteistä yliopistoa ja kolme ns. modernia yliopistoa, eli 1990-luvulla yliopistostatuksen saanut ammattikorkeakoulu. Yliopistoista kaksi (The University of Newcastle upon Tyne ja The University of Northumbria) sijaitsevat varsinaisesti Newcastle'n kaupungissa. Newcastle'n yliopisto on nykyisin yksi Englannin arvostetuimmista yliopistoista. Newcastle'n yliopiston osuus alueen yliopistotutkimuksen rahoituksesta on noin 60 %. Northumbrian yliopisto voitti vuonna 2005 The Times-lehden yliopistoliihteen äänestyksen sarjassa paras uusi yliopisto. Alueella on enemmän opiskelupaikkoja kuin sieltä tulleita opiskelijoita, mikä johtaa positiiviseen opiskelijavirtaan.¹⁴

Sosiaalinen ympäristö ja identiteetti

Vuosikymmenten valikoitunut muuttoliike on johtanut siihen, että Koillis-Englannin väestö on hyvin homogeeninen niin etniseltä taustaltaan kuin koulutustasoltaankin. 93,1 % väestöstä on etniseltä taustaltaan valkoihoisia, ja 93,2 % alueen väestöstä on syntynyt Isossa-Britanniassa (2001). Esimerkiksi Lontoossa vastaava luku on 72,6 % ja Manchesterissa 85,2 %. Homogeenisyys näkyy positiivisesti alueen korkeana sosiaalisena koheesiona. Alueella on vahva identiteetti, jolla on historiaan perustuva ja juurtunut pohja vastoinikäymisissä ja työväenluokkaisuudessa. Ihmisten kiinnittyminen kotiseutuunsa on vahva.

14 kappale perustuu lähteisiin Benneworth 2007, Charles et al. 2002, Charles et al. 2005, Duke et al. 2006

Homogeenisyydellä on myös haittansa. Asukkaiden kanssakäyminen eri etnisen taustan tai eri koulutustason omaavien ihmisten kanssa on vähäistä. Vaikeudet tulla toimeen ja kunnioittaa eri taustoista tulevia ihmisiä sekä suoranainen rasismi ovat alueella kasvussa samalla kun alueelle suuntautuva muuttoliike hiljalleen kasvaa. Tämä on haaste kaupungin kehittämistavoitteille, sillä luovaa ja kosmopoliittista kaupunkia on vaikea synnyttää erilaisuutta vieroksuvassa ympäristössä. Homogeenisyys vaikuttaa myös alueen kyvykkyyteen ja haluun ottaa vastaan muutosta. Muutokset aiheuttavat levottomuutta ja tyytymättömyyttä. Alueen vallitsevat arvot ovat melko perinteisiä. Luottamus poliisia ja oikeuslaitosta kohtaan on korkea. Toisaalta äänestysaktiivisuus, osallistuminen politiikkaan ja kansalaisvaikutus on melko vähäistä.¹⁵

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Brittiläisessä aluekehittämisessä ja kaupunkipolitiikassa kansallisella hallituksella on suuri rooli. Valtakunnallinen kaupunki-, uudistus- ja suunnittelupolitiikka on suurin kehitysrahoituksen lähde, mutta ohjaa samalla alueen kehitystä yksityiskohtaisella tasolla huolimatta pyrkimyksistä hallinnon hajauttamiseen. Pikemminkin sektoreittain kuin alueittain järjestetty hallinto sirpaloi alueen hallintajärjestelmää. Alueellista hallintaa. One North East (ONE) on yksi yhdeksästä Englannin alueellisesta kehittämisviranomaisesta. ONE on julkinen, keskushallinnon rahoittama organisaatio, joka on vastuussa kauppa- ja teollisuusministeriölle. Se toimii kaikkien Koillis-Englannin neljän kreivikunnan alueella, ja sen on huomioitava toiminnassaan koko Koillis-Englannin alue. ONE:n jakama tuki jaetaan pääasiassa alueellisten ja paikallisten kumppaneiden kautta, vaikka myös suoria yritystukia käytetään.

Newcastlen paikallishallinnollinen rakenne on tyypillinen Englannissa ja Walesissa: kunnat kattavat vain kaupungin keskustan ja lähimmät esikaupunkialueet, eikä kaupunkiseudulla ei ole varsinaista yhteistä hallintoa. Kunnat ovat riippuvaisia kumppanuuksista ja sopimuksista kaupungin rajat ylittävissä asioissa. Moni julkinen palvelu, kuten liikenne ja terveystoimi, palotoimi ja poliisi on järjestetty alueellisin kumppanuussopimuksin. Newcastle'n metropolialueen muodostavat viisi Tyne and Wearin kreivikunnan kuntaa. Toiminnallisesti kaupunkialue levittäytyy naapurikreivikuntiin Northumberlandiin ja Durhamiin. Kuntarajat ylittävistä rakenteista on kehittämisen kannalta olennaisin Tyne & Wear Partnership. Se on strateginen elin, joka keskittyy nimenomaan kaupunkiseudun ydinalueen kehittämiseen. Sillä on hallitus, joka koostuu yritysten, paikallishallinnon ja muiden intressiryhmien edustajista. Sen toimintavälineenä on kolme ryhmittymää: johtokunta, businessfoorumi ja yhteisö- ja vapaaehtoisfoorumi. Näiden lisäksi TWP:llä on neljä strategista paneelia: yrityskehitys, työllisyys ja taidot, uudistaminen ja turismi sekä kulttuuri. Paneelien tehtävänä on antaa strategista, teknistä ja ammatillista tukea TPW:n hallitukselle ja edistää Tyne and Wearin alueen kehitysstrategiaa tunnistamalla toiminnan prioriteetteja.

Alueen toimijoiden keskeisen yhteistyön oppiminen ja parantaminen on ollut Newcastle'ssa yksi kehittämisen kohteista. Kehittämistoimintaa on pyritty formalisoimaan

15 kappale perustuu lähteisiin Bennenworth 2007, Charles et al. 2002, Charles et al. 2005, Duke et al. 2006, Neighbourhood statistics 2008

ja alueelle on pyritty rakentamaan osallistumista ja yhteisen näkemyksen saavuttamista tukeva organisaatorakenne ja toimintamalli. Teemakohtaiset toimintaryhmät, tiiviin ydintoimijaryhmän sekä laajan ja monipuolisen osallistumisen yhdistäminen ovat luo-
neet alueen kehittämislle uutta voimaa.¹⁶

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Newcastlen kehittäminen nojaa kokonaisvaltaiseen kehittämisajatteluun. Vuosikymmenien teollisuuskeskeisten kehittämissuunnitelmien jälkeen on todettu, että alueen moninaiset haasteet vaativat erilaisia mutta koordinoituja kehittämistoimia. Newcastlella panostetaan sekä fyysisen että sosiaalisen ympäristön parantamiseen, elinkeinopohjan monipuolistamiseen ja vetovoimaisuuden lisäämiseen. Kulttuurin edistäminen, maineen parantaminen, elinympäristöjen kohentaminen ja osaamisintensiivisyyden kasvattaminen ovat kaupungin kehittämistavoitteita. Keskeisiä painopisteitä ovat

- toimintamallien ja yhteistyörakenteiden synnyttäminen ja vakiinnuttaminen
- tieteen ja huipputeknologian kehittäminen
- kulttuurin edistäminen
- elinympäristön parantaminen
- klustereiden ja pk-yritysten kehittäminen
- sosiaalisen rakenteen kohentaminen
- kestävä kehitys ja
- oppiminen.

Kulttuuri

Newcastle on viime vuosina tähdännyt taantuvan teollisuuskaupungin imagoonsa parantamiseen investoimalla sekä kaupungin keskustan kehittämiseen että kulttuuritilojen ja -tapahtumien järjestämiseen. Tavoitteena on ollut luoda kaupungille houkutteleva imago ja parantaa sekä kulttuuritoiminnan fyysisiä rakenteita että sisältöjä. Keskeisiä hankkeita ovat olleet mm. *Baltic Contemporary Arts centre* Gatesheadissa sekä *Sage Music Centre, International Centre for Life* ja *Discovery Museum* Newcastlella. Kaupungissa on onnistuttu tekemään selvä muutos kohti kulttuurikaupunkia. Tämä on luonut uskoa kehityksestä kaupungin sisäpuolella ja tehnyt siitä houkuttelevan myös turisteille. Kulttuurimainetta ei ole rakennettu tyhjästä, sillä kaupungilla oli jo ennestään teollisuuskaupungiksi laaja skaala kulttuuritoimintaa. Kaupunki oli myös ehdolla vuoden 2008 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi yhdessä Gatesheadin kanssa. Vaikka statusta ei tuolloin saatu, toimi hakuprosessi tietoisuuden levittäjänä sekä keskustelun ja yhteistyön synnyttäjänä alueella.

Tiede ja teknologia

Kulttuurin ohella alueen toiseksi kehityksen linjaksi on nostettu tiede ja teknologia. Huipputeknologian yritystoiminta on lisääntynyt alueella viime vuosina, vaikkakin kasvu on ollut vaatimatonta ja keskittyy pieniin yrityksiin. Tieteen ja teknologian kehittä-

16 kappale perustuu lähteisiin Benneworth 2007, Charles et al. 2002, One North East 2008, Newcastle City Council 2008.

mistä varten perustettu **Newcastle Science City** -ohjelma tavoittelee tutkimuksen ja erityisesti sen kaupallisten sovellusten kehittämistä ja vahvistamista. Korkean teknologian osaamisen uskotaan luovan sekä kaupungille että koko Koillis-Englannille kilpailuetua globaaleilla markkinoilla. Alueen yliopistojen resurssien yhdistäminen, uudenlainen yliopistojen ja liiketoiminnan yhteistyö sekä tiettyihin ongelmiin keskittyvät monitieteiset tutkimusinstituutit ovat keinoja päästä tähän tavoitteeseen ja luoda tutkimukselle riittävä kriittinen massa, jotta alue pystyy tuottamaan maailman huipputeknologiaa. Tutkimuksen sisältöjen lisäksi ohjelma kokoaa toimijoita myös samoihin fyysisiin tiloihin. Hanke tähtää vahvasti sovellettavan ja liiketoiminnaksi muutettavan tiedon tuottamiseen, ja jokainen tutkimuskeskittymä rakentuu sekä tieteen tekijöiden että muiden ryhmien yhteistyön areenaksi. Kehittämisen keskiössä on neljä alaa:

- **Kantasolututkimus ja regeneratiivinen lääketiede**, joka rakentuu *Centre the Centre for Life*-keskuksen, Ison-Britannian ensimmäisen bioteknologiakylän, sekä Newcastle'n ja Durhamin yliopistojen varaan,
- **Ikääntyminen ja terveys**, joka rakentuu Euroopan laajimman ikääntymistä ja terveyttä tutkivan instituutin varaan (*Institute for Ageing and Health*), ja jonka tavoitteena on paitsi kehittää alan tutkimusta, myös kehittää avustavaa tekniikkaa ja luoda siten uusia liiketoimintamahdollisuuksia.
- **Molekyyli teknologia**, joka yhdistää kemian, kemianteknologian, fysiikan ja nanoteknologian mukaan lukien *University Innovation Centre*-keskittymä.
- **Energia ja ympäristö**, joka kehittää monitieteisiä lähestymistapoja yhdessä teollisuuden partnereiden kanssa.

Elinympäristön parantaminen

Kaupungin teollinen historia ja toisaalta pitkä taantuma näkyvät myös sen fyysisessä ympäristössä. Alue on ollut valtion asuin ympäristöjen kehitysohjelman piirissä, minkä ansiosta alueella on pystytty kehittämään rappeutuvia kaupunkiympäristöjä. Yksi onnistuneimmista uudistushankkeista oli Ouseburn Valleyn teollisuusalueen uudistaminen. Hankkeen erityispiirteenä oli sen syntyminen alhaalta ylöspäin, yhteisön ruohonjuuritasolta. Keskeisiä toimia ovat olleet entisten teollisuuskiinteistöjen muuntaminen sosiaalisen asumisen käyttöön ja työtiloiksi sekä lukuisat kulttuuriprojektit.

Kaupungin kasvoja on pesty paitsi vanhojen ympäristöjen parantamisella, myös uusilla rakennushankkeilla. *Gateshead Millennium Bridge*, *BALTIC Centre for Contemporary Art* -nykytaiteen museo sekä *Sage Gateshead* -musiikkikeskus ovat esimerkkejä rohkeista rakennushankkeista. Ne ovat nostaneet Newcastle'n ja Gatesheadin satama-alueen vilkkaaksi vapaa-ajan keskittymäksi, jossa on lukuisia baareja, ravintoloita ja julkisia tiloja.

Sosiaalinen kehitys

Alueelle on kohdistettu lukuisia aloitteita, joilla on pyritty ratkaisemaan aluetta vaivaavia sosiaalisia ongelmia. Tällä tavoitteellaan holistisempaa otetta alueen kehittämisessä, sillä alueen jälkeenjääneisyyden syyt ovat pitkälti kytköksissä toisiinsa, ja ennen kaikkea vahvasti yhteydessä köyhyyteen.

Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on noussut Newcastlella viime vuosina kehitysagendalle. Alueella on luotu julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä kestävän kehityksen tavoiteohjelma. Ohjelmassa on asetettu alueen kestäväälle kehitykselle tavoitteet ja vuosittain seurattavat mittarit. Kestävää kehitystä tukevia hankkeita on käynnistetty useita, kuten:

- **Charter for the Environment**, joka on paikallisen Agenda 21 -ryhmän kaupunginvaltuuston myötävaikutuksella tuottama ympäristönsuojelun peruskirja, jossa tunnustetaan ympäristön parantumisen vaatimia toimenpiteitä kaupungissa.
- **FairTrade**, joka tähtää reilun kaupan edistämiseen kaupungissa ja Reilun kaupan kaupunki -statuksen hankkimiseen kaupungille. Kaupungin pormestari tukee tätä Agenda 21-ryhmän hanketta.
- **Presud** oli EU:n Life-ohjelmasta rahoitettu hanke, tähtäsi menetelmien ja mittaristojen luomiseen kaupunkien kestävän kehityksen vertailuun ja arviointiin. Hankkeessa oli yhdeksän partneria, Suomesta Tampere.
- **CarbonNeutral Newcastle** -projekti tähtää kaupungin asukkaiden, yritysten, tapahtumajärjestäjien ja muiden toimijoiden tietoisuuden lisäämiseen hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä. Hankkeen rahoituksella tuetaan myös paikallista puhtaan energian tuotantoa ja metsähankkeita.
- **Green Purchasing**, jossa arvioidaan kaupungin käyttämien tavarantoimittajien ympäristötietoisuutta ja säädösten noudattamista. Projektiin kuuluu mm. tavarantoimittajille suunnattu kysely ja neuvontapalveluiden järjestäminen.
- **EMAS** kaupunki on ottamassa käyttöön ympäristöjohtamisen arviointijärjestelmän, jossa arvioidaan laajasti kaupungin eri toimintojen ympäristövaikutuksia ja pyritään löytämään parhaat mahdolliset ympäristöystävälliset toimintamallit.

Oppiminen ja koulutus

Oppiminen on keskeinen teema sekä alueen että kaupungin kehittämisessä. Oppiminen on sekä politiikan tavoite että politiikan kokeiluista halutaan oppia. Yliopistojen rooli on keskeinen. Ne tukevat innovaatiotoimintaa, kulttuuria ja sosiaalista yhteisöllisyyttä. Kaupunki onkin alkanut saada huomiota luovuuden keskittymänä. Haasteena on kuitenkin pitää tämä suuntaus yllä ja tehdä siitä kaikkien yhteistä niin, että sillä on positiivista vaikutusta koko yhteisöön.¹⁷

17 kappale perustuu lähteeseen Charles et al. 2002

Lähteet

- BENNEWORTH, Paul 2007. *Seven Samurai Opening Up the Ivory Tower? The Construction of Newcastle as an Entrepreneurial University*. *European Planning Studies* 15:4, s. 487–509
- CHARLES, David; Cheryl Conway & Stuart Dawley (toim.) 2002. *Newcastle upon Tyne City-Region, United Kingdom City Profile and Eight Thematic Case Studies*. CURDS, Newcastle.
- CHARLES, David, Cheryl Conway, Helen Pickering, Jean Tennant, Swayan Chaudhury & Peter Allan 2005. *Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development: North East England Case Study Report*. OECD, Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE)
- DUKE, Chris; Robert Hassink, James Powell & Jaana Puukka 2006. *Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development: Peer Review Report: North East of England*. OECD, Directorate for Education Education Management and Infrastructure Division, Programme on Institutional Management of Higher Education (IMHE).
- Newcastle City Council 2008. <http://newcastle.gov.uk/> (28.3.2008)
- Neighbourhood statistics 2008. <http://neighbourhood.statistics.gov.uk/dissemination/> (28.3.2008)
- One North East 2008. <http://www.onenortheast.co.uk/> (28.3.2008)

Akron – kumikaupungista polymeerikeskittymäksi

Aluekehittämisen esimerkkinä Akron ei ole suurin ja kaunein, mutta se on esimerkki perinteisen teollisuuden ja yhden osaamisalan varaan rakentuneesta alueesta, jonka nousu ja raju lasku ovat olleet tutkijoiden kiinnostuksen kohteena. Akronin erityislaatuisuus on kuitenkin myös siinä, että se onnistui hyödyntämään taantuvan teollisuudenalan osaamisen luoden sen pohjalta uutta osaamista ja liiketoimintaa. Nykyään Akron, entinen maailman kumipääkaupunki, on polymeeriteknologian tutkimuksessa ja tuotekehityksessä maailman kärkeä.

TAULUKKO 7. Akronin keskeisimmät tunnusluvut. Lähde Fedstats 2008.

	Akron	Ohio	Yhdysvallat (2006)
Väestö (2003)	212 215	11 435 798	299 398 484
Väestömuutos (2000–2003)	-2,2 %	0,7 %	6,4 %
Väestö alle 18 v. (2000)	25,3 %	25,4 %	24,8 %
Korkeakoulutettuja (yli 25 v., 2000)	18,0 %	21,1 %	24,4 %
Ulkomaalaissyntyinen väestö (2000)	3,2 %	3,0 %	11,1 %
Tulot/as. USD (1999)	17 596	21 003	34 471

Ominaispiirteet ja historia

Akron sijaitsee Yhdysvalloissa Ohion osavaltion koillisosassa. Kaupunki perustettiin 1825 palvelemaan Ohiojoen ja Eriejärven yhdistävän kanavan liikennettä. Kanava oli aktiivinen rahtiväylä aina rautatien rakentamiseen asti 1860-luvulle. Pian tämän jälkeen, 1871 Dr. Benjamin Franklin Goodrich muutti kumitehtaansa New Yorkista Akroniin. Tästä sai alkunsa kumiteollisuus, joka on leimannut kaupungin kehitystä pitkään. Kaupungin lempinimi olikin *The Rubber Capital of the World*.

Akron on Ohion osavaltion viidenneksi suurin kaupunki. Akron ja läheinen Cantonin kaupunki muodostavat tilastollisesti kaksi eri metropolialuetta, mutta ne usein mainitaan kaksoiskaupunkina. Asukkaita näillä on yhteensä 1,1 miljoonaa (2000). Akron mainitaan välillä myös osana Suur-Clevelandia (2,3 miljoonaa as.). 1900-luvun alkuvuosikymmenillä Akron oli Yhdysvaltain nopeimmin kasvava kaupunki: kaupungin väestö kasvoi pelkästään vuosien 1910 ja 1920 välillä 69 000 asukkaasta 210 000 asukkaaseen. 1930-luvun puolivälissä asukkaita oli jopa 300 000. Nykyään Akronin kaupungissa on asukkaita 212 215 (2003), koko Summitin piirikunnassa 522 899. Kaupungin väestö on laskussa. Vuosien 1990 ja 2000 välillä väestömäärä laski 2,7 % ja vuosien 2000 ja 2003 välillä 2,2 %. Kaupungin ja koko Yhdysvaltojen leimallinen piirre on kuitenkin nuorten ihmisten suuri määrä: alle 18-vuotiaita on väestöstä yli neljännes.

Akron kuuluu kaupunkeihin, jotka loivat Yhdysvaltojen teollisen menestyksen pohjan viime vuosisadan alkupuoliskolla. Nämä oman aikansa esikuvat olivat kaupunkeja, jotka kokosivat vuosisadan vaihteessa yritteliäitä, kunnianhimoisia ja teknologiasuuntautuneita ihmisiä, joilla oli tahto luoda ajatuksistaan myös tulosta. Kuten monen muun yhdysvaltalaisen teknologisen pioneerialueen, myös Akronin menestyksen yhtenä taustatekijänä ovat

Yhdysvaltain armeijan investoinnit: muun muassa Goodrichin kasvua vauhditti vuosisadan alussa suuresti Yhdysvaltain armeijan lentokoneiden rengastilaukset. Keskeisin kasvun lähde oli kuitenkin, luonnollisesti, voimakkaasti kasvava autoteollisuus. Ensi vaiheen yritysten kasvua seurasi lukuisa määrä pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

Kumiteknologia oli viime vuosisadan alkuvuosikymmenet Yhdysvaltain innovatiivisimpia toimialoja, ja kumiteknologia oli käytännössä yhtä kuin Akron. Alan yrityksillä oli maailmanluokan tutkimus- ja kehittämistoimintaa alallaan. Kuitenkin 1970- ja 1980-luvuilla alueen teollisuus ja tutkimus eivät kyenneet enää vastaamaan tekniseen muutokseen, vaan ulkomaiset yritykset veivät markkinat ennätysmäisen nopeasti. Puolentoista vuoden aikana kolme neljästä Akronin suuresta rengastehtaasta päätti tiensä itsenäisenä yhtiönä. Teollisuuden tarjoamat työpaikat vähenivät vuosien 1977 ja 1982 välillä 29 %. Tämä tarkoitti paitsi työpaikkojen katoamista, myös sitä, että suuryritykset pyrkivät hiljalleen etäännyttämään yhteisöstä, jonka poliittisen, taloudellisen ja yhteisöllisen elämän kantavia voimia ne olivat olleet vuosisadan ajan. Akron oli kasvanut sekä fyysisesti että henkisesti kumiteollisuuden ympärille.¹⁸

Tuotanto ja työllisyys

Nykyään kaupungin elinkeinorakenne on monipuolinen, eikä ole enää täysin riippuvainen yhdestä teollisuudenalasta.

Akronin keskeisimmät teollisuudenalat ovat

- muovi- polymeeri- ja kemianteollisuus
- metalliteollisuus
- biolääketiede
- ICT
- koneet ja laitteet
- vakuutus- yms. palvelut

Muovi- ja polymeeriteollisuus, jolla on juurensa alueen kumiteollisuudessa, on nykyäänkin alueen keskeisin toimiala, ja sen odotetaan edelleen kasvavan, koska Akronin yliopisto sekä läheinen Clevelandin Case Western Reserve University ovat alan keskeisimpiä tutkimusyksiköitä. Kaupungissa on neljäsataa polymeereihin liittyvää yritystä. Suurilla rengasyhtiöillä on edelleen toimipisteensä Akronissa, mutta varsinaisten kumitehtaiden aika on lähestulkoon loppunut. Goodyear Tire & Rubber ja A Schulman -rengasyhtiöllä on edelleen pääkonttorinsa Akronissa. Bridgestone/Firestone -yhtiöllä on puolestaan kaupungissa tutkimus- ja kehittämissyksikkö ja Goodyearilla koko yhtiön kehitys- ja testilaboratorio.

18 kappale perustuu lähteisiin Buenstorf & Klepper 2005, City of Akron 2008, Fedstats 2008, Safford 2007

TAULUKKO 8. Akronin elinkeinajakauma pl. maatalous. Lähde U.S. Department of Labor 2008

Akron	
Luonnonvara- kaivos- ja rakennusteollisuus pl. maatalous	3,7 %
Teollinen tuotanto	13,8 %
Kauppa ja liikenne	19,9 %
Informaatioala	1,3 %
Rahoituspalvelut	4,2 %
Asiantuntija- ja yrityspalvelut	14,7 %
Koulutus- ja terveyspalvelut	14,1 %
Hotelli- ja ravintola-ala sekä vapaa-ajan palvelut	8,8 %
Muut palvelut	4,1 %
Julkinen hallinto	15,4 %

Kaupungin suurimmat yksityiset työnantajat ovat Goodyear Tire and Rubber Co (4700), Summa Health System (3650), Akron Public School (3000), Akron General Medical Center (2794) ja Fred Albrecht Grocery Co (2000). Alueen elinkeinorakenne painottuu palveluihin, jotka työllistävät suurimman osan alueen väestöstä. Teollisuuden osuus on enää 13,8 %. Alueen työllisyysaste on melko matala, 64,1 % (2000). Alueen työttömyysaste oli helmikuussa 2008 5,7 %.¹⁹

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

1870 perustettu Akronin yliopisto on julkinen tutkimusyliopisto. Opiskelijoita on 24 000. Yliopisto tarjoaa moninaisen valikoiman eri alojen opetusta. Akronin yliopisto on ollut alueen verkostojen keskeinen solmukohta ja se on myös täyttänyt tyhjiötä, jonka alueelta poismuuttaneet t&k-intensiiviset yritykset jättivät jälkeensä. Akronin yliopiston lisäksi lähialueilla on kolmetoista collegea ja yliopistoa, joiden tarjonta täydentää alueen osaamistarvetta. Alueen koulutusaste on kuitenkin alle maan keskiarvon: kandidaattitason tai korkeampi tutkinto on 18 %:lla yli 25-vuotiaista (2000). Tällä on luonnolliset syynsä alueen teollisessa historiassa ja nykyisessä elinkeinorakenteessa sekä koulutusjärjestelmän suhteellisessa ohuudessa. Alueen tietopohjainen talous on kuitenkin kapean osaamispoolin ja kapean osaamisalan varassa.

Kumialan yritykset alkoivat kehittää osaamistaan kilpailun paineessa 1960-luvulla. Kyvyttömyys innovaatioihin oli ajamassa teollisuutta alas, sillä toisen maailmansodan jälkeen Japanin kumiteollisuus sai vahvan jalansijan luonnonkumimarkkinoilla. Yritysten piti keksiä sekä korvaavia teknologioita että muita käyttökohteita perinteiselle teknologialle. Yritykset investoivat polymeerikemiaan. Vaikka ydinosaamisala onkin pitkälle sama kuin kumiteollisuudessa, sillä kumi on luonnollinen polymeeri, laajenivat sovellusmahdollisuudet perinteisten muovien käyttökohteiden lisäksi esimerkiksi neste-

¹⁹ kappale perustuu lähteisiin City of Akron 2008, Fedstats 2008, Safford 2007, Buenstorf & Klepper 2005

kiteisiin. Tutkimuskapasiteetin rakentaminen ja rohkeampi panostus huippuosaamisen tavoitteluun valituilla osaamisaloilla olivat keskeisimmät keinot tavoitteen saavuttamiseksi. 1970-lukuun mennessä muovisista kuluttajatuotteista oli tullut merkittävä osa kumiteollisuuden myyntituloja.

Yritysten liikkeet saivat lisävoimaa julkisen sektorin hankkeista, sillä 1970-luvulla Akronissa alettiin kehittää alueen innovaatiojärjestelmää. Taustalla oli huoli siitä, että kumiyhtiöt alkoivat etsiä tutkimusyhteistyötä oman alueen ulkopuolelta. Pelättiin ”ruostevyöhykkeen” pian häviävän ”aurinkovyöhykkeelle” ja rannikoille, joiden maine innovatiivisina toimintaympäristöinä oli jo kiirinyt. Yliopisto valjastettiin johtamaan tätä kehitystä. Yliopisto suuntautui teknologian siirtoon. Tulokset olivat kuitenkin vaihtelevia, ja 1990-luvun puolivälissä yliopisto joutui muuttamaan käyttämäänsä toimintamallia. Yritykset eivät olleet tyytyväisiä yliopiston tapaan toimia: suuret muovialan yhtiöt eivät kokeneet saavansa yliopistoyhteistyöstä kovinkaan suurta lisäarvoa, ja pienet yritykset kokivat, ettei niiden tarpeisiin vastattu riittävän hyvin. Tämän jälkeen yliopisto on pyrkinyt siirtymään toimintamalliin, jossa yliopiston rooli on enemmän keskusteleva ja alueen sisäisiä yhteyksiä uudelleen sitova. Tehtävää hoitaa *Ohio Polymer Enterprise Development*. Akronin yliopisto on edelleen globaalisti merkittävä solmukohta polymeeriteknologiassa.²⁰

Sosiaalinen ympäristö

Akronin sosiaalinen rakenne on melko homogeeninen. Kaupungissa asuu hyvin vähän ulkomaalaissyntyisiä, 3,2 % väestöstä. Kaupungin väestöstä 67,2 % on etniseltä taustaltaan valkoihoisia, 28,5 % tummaihoisia. Alueen haasteena onkin kohtuullisen yhtenäinen ja vähenevä väestö. Myös köyhyys on haaste. Köyhyysrajan alapuolella elää 17,5 % kaupunkilaisista (1999) (Yhdysvalloissa keskimäärin 12,7 % 2004). Tulot henkeä kohden, 17 596 USD (1999) jäävät reilusti alle maan keskitason.²¹

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Akron, kuten niin moni muukin kaupunki sai herätyksen kehittämiseen päädyttyään ensin rakennemuutoksen takia taloudellisen taantumien pohjalle. Työttömyys ja köyhyys saivat kaupungin etsimään uutta tietä parempaan tulevaisuuteen. Akronin kaupungin tulevaisuuden eteen alkoivat tehdä töitä kaupungin lisäksi piirikunnan viranomaiset, muutamat yritysjohtajat, Akronin yliopisto, Ohion osavaltio sekä monet muut alueen organisaatiot. Tuolloisen metropolialueen kehitysstrategian tulos oli rakentaa tulevaisuus olemassa olevan tiedon ja taidon, fyysisen pääoman ja institutionaalisten rakenteiden varaan. Tämän seurauksena ryhdyttiin vahvistamaan yliopiston polymeerialan erikoisosaamista perustamalla uusi *College of Polymer Science and Engineering*. Kaupungista tulikin johtava polymeeriteknologian tutkimuskeskittymä, mikä veti alueelle alan yritysten tutkimusyksiköitä sekä muualta että niistä yrityksistä, jotka olivat lopettaneet alueella

20 kappale perustuu lähteisiin Buenstorf & Klepper 2005, Safford 2007, University of Akron 2008

21 kappale perustuu lähteeseen Fedstats 2008

tuotantonsa. Ohion osavaltio perusti *Edison Polymer Innovation Corporation* yrityskehitysyksikön tukemaan tutkimuksesta syntyvää liiketoimintaa. Alueen kehittämisorganisaatio rekrytoi aggressiivisesti alueelle uusia yrityksiä saadakseen alalle kriittisen massan. Myös julkisten palveluiden, koulutuksen ja elinympäristöjen parantaminen olivat osa tätä ohjelmaa. Myös yhteyksiä alueen ulkopuolelle vahvistettiin.

Kaupunki panostaa vielä nykyisinkin mittavasti uusien yritysten houkutteluun ja entisten pitämiseen alueella. Alueen talous ei ole vielä riittävän monipuolinen ja vahva, että kaupunki voisi jättäytyä pois aktiivisesta elinkeinopolitiikasta. Akron joutuu tekemään töitä sekä uusien yritysten hankkimiseksi että entisten säilyttämiseksi alueella. Vuonna 2008 kaupunki teki *Goodyearin* kanssa lähes 900 miljoonan dollarin sopimuksen infrastruktuurihankkeesta, jonka nojalla yhtiö sitoutuu jäämään ja kasvattamaan toimintaansa Akronissa. Kyseessä on Akronin historian suurin kehittämishanke. Vuonna 2005 Akronin kaupunki aloitti kampanjoinnin ulkomaisten yritysten sijoittumiseksi kaupunkiin. Vuonna 2008 alueelle sijoittuu ensimmäinen, israelilainen teknologiayritys.²²

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Akronin kehittämisen pääpainotukset jakautuvat neljään teemaan: yhteistyön kehittäminen, yritysten kehittäminen, kaupunkiympäristön ja yhteisöjen kehittäminen sekä osaamisen kehittäminen. Osaamisen saralla kaupunki on rakentanut kehityksensä pitkälti olemassa olevien voimavarojen, ensisijaisesti polymeeritekniikan varaan.

Yhteistyö

- **The Enterprise Community** on kumppanuushanke, jonka tavoitteena on kaupungin keskustan kehittäminen. EC tukee uusia ja laajenevia yrityksiä, asukkaiden ammattitaidon kehittämistä sekä asuin ympäristöjen parantamista.
- **Imagine. Akron 2025** oli vuonna 1998 käynnistetty, puolitoista vuotta kestänyt tulevaisuuden ennakointi- ja strategiahanke. Hankkeessa järjestettiin muun muassa 12 kansalaiskokousta ja neljäkymmentä teematyöryhmää, joihin osallistui tuhat kaupunkilaista. Hankkeessa tavoiteltiin niiden perusarvojen määrittelyä, joihin kaupungin kehittämisessä halutaan jatkossa nojata.

Yritykset

- **Akron BioMedical Corridor** pyrkii mm. markkinoinnin avulla houkuttelemaan alueelle biolääketieteen yrityksiä.
- **Akron Global Business Accelerator** tarjoaa edullisia toimitiloja ja yrityspalveluita pienille aloittavalle teollisuus- ja teknologiayrityksille. 1983 käynnistetty AGBA on Akronin kaupungin, yliopiston ja Ohion osavaltion kumppanuushanke ja Ohion suurin teollisuusyritysten hautomo.
- **Enterprise Ohio Network** ja **Ohio Investment in Training Program** ovat osavaltion laajuisia korkeakoulujen, yritysten, organisaatioiden ja julkisen sektorin yhteistyöhankkeita työharjoittelun edistämiseksi.
- Lisäksi kaupungilla on lukuisia tuki- ja lainaohjelmia sekä avustuksia mm. yritysten julkisivujen kunnostamiseen ja keskusta-alueiden yrityskannan lisäämiseen. Kaupungissa on myös viisi yrityspuistoa.

22 kappale perustuu lähteisiin City of Akron 2008, Weiss 2001

Ympäristö ja kaupunkirakenne

- **ICLEI** Akron liittyi vuonna 2008 osaksi kansainvälistä paikallisyhteisöjen ympäristöaloitetta. Hankkeen tavoitteisiin kuuluu paikallisten kasvihuonepäästöjen arviointi ja ennakointi, päästötavoitteiden asettaminen ja tavoiteohjelman suunnittelu, täytäntöönpano ja arviointi.
- **Greenprint Mission Statement** -hankkeessa muodostetaan ympäristökumppanuuksia luomaan kestävä, ympäristöystävällinen yhteisö koulutuksen, valistuksen ja johtamisen kautta.
- **All American City Award** Akron on voittanut kaupunkien kehitystoimien vaikuttavuutta palkitsevan All-American City Award –palkinnon kahdesti, 1981 ja 1995, ja on mukana finaalissa vuonna 2008.
- Lisäksi kaupungilla on lukuisia hankkeita, joilla tuetaan asuinalueiden parantamista ja sosiaalista koheesiota.²³

Lähteet

- BUENSTORF, Guido & Steven Klepper 2005. *Heritage and Agglomeration: The Akron Tire Cluster Revisited*. <ftp://papers.econ.mpg.de/evo/discussionpapers/2005-08.pdf>
- City of Akron 2008. <http://www.ci.akron.oh.us/>
- Fedstats 2008. *Mapstats Akron*. <http://www.fedstats.gov/qf/states/39/3901000.html> (9.4.2008)
- SAFFORD, Sean (2007). *Forums vs. Fountains: The Evolution of Knowledge Networks in Akron and Rochester*. Teoksessa Lester, Richard K. ja Sotarauta, Markku (toim.) *Innovation, Universities, and the Competitiveness of Regions*. Technology Review 214/2007. Helsinki: Tekes
- SULL, Donald N. 2001. *From Community of Innovation to Community of Inertia: The Rise and Fall of the Akron Tire Cluster*. The Academy of Management Best Paper Proceedings. http://www.donsull.com/downloads/cluster_inertia.pdf (30.3.2008)
- University of Akron 2008. <http://www.uakron.edu> (7.4.2008)
- U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. *Metropolitan Area at a Glance : Akron*. http://www.bls.gov/eag/eag.oh_akron_msa.htm (9.4.2008)
- WEISS, Marc A. 2001. *Productive Cities and Metropolitan Economic Strategy*. A Theme Paper presented to the United Nations International Forum on Urban Poverty (IFUP), Fourth International Conference, Marrakech, Morocco, October 16–19, 2001. http://www.globalurban.org/prod_cities.htm (8.4.2008)

23 kappale perustuu lähteeseen City of Akron 2008

Dortmund – ruostevyöhykkeeltä osaamiskeitaaksi

Ruhrin vanhan teollisuusseudun suurimpiin kaupunkeihin lukeutuva Dortmund oli yli kahdensadan vuoden ajan hiilen, teräksen ja oluen kaupunki. Teollisuuden rakennemuutos, joka ehti kaupunkiin 1960-luvulla, johti kuitenkin hiili- ja terästeollisuuden katoamiseen tyystin, eikä oluenkaan merkitys teollisuudenalana ole enää merkittävä. Dortmund on kuitenkin selvinnyt rakennemuutoksestaan hyvin. Vaikka alueen talous on edelleen jäljessä maan keskiarvoista, ja alueen väestökehitys on vasta saatu käännettyä positiiviseksi, on paljon jo saatu aikaan. Tieteen ja teknologian, kulttuurin, innovaatioiden ja liiketoiminnan kehittäminen; sosiaalisen ja fyysisen ympäristön parantaminen ja uusien yhteistyömallien opetteleminen ovat olleet kaupungin aseita muutoksesta selviämiseksi.

TAULUKKO 9. Dortmundin keskeisimmät tunnusluvut. Lähde City of Dortmund 2008, Statistische Ämter des Bundes und der Länder 2007

	Dortmund	Nordrhein-Westfalen	Saksan liittotasavalta
Väestö (2005)	588 168	18 058 105	82 500 849
Työttömyysaste (2004)	15,5 %	11,7 %	11,3 %
Väestö alle 15 v. (2006)	13,8 %	14,7 %	
Ulkomaalaisia väestöstä (2005)	13,7 %	10,0 %	8,8 %
Korkeakoulutettuja (2005)		20,0 %	25,0 %

Ominaispiirteet ja historia

587 000 asukkaan Dortmund on 5,4 miljoonan asukkaan Ruhrin alueen suurimpia kaupunkeja ja samalla Saksan kuudenneksi suurin kaupunki. Dortmund on osa 12 miljoonan asukkaan Ruhrin–Reinin kaupunkiagglomeraatiota. Ruhrin alue on yksi Euroopan tiheimmin asutuista, ja Dortmund on alueellaankin erittäin tiheästi asuttu, 2100 as. /km².

Dortmund on keskiaikainen Hansa-kaupunki, josta tuli Ruhrin alueen mittavien kivihiilivarojen myötä kaivos- ja teollisuuskaupunki 1800-luvun puolessavälissä. Dortmund, kuten koko Ruhrin alue näytteli merkittävää roolia maailmansodissa, sillä siitä tuli Saksan aseteollisuuden keskittymä. Aseteollisuus oli myös syynä toisen maailmasodan raskaisiin pommituksiin, joiden jälkeen 95 % kaupungin keskustasta oli raunioina. Kaupunki ja teollisuus jälleenrakennettiin nopeasti, ja hiilen ja teräksen tuotanto jatkui entistä mittavampana. Hiilen tuotanto nousi huippuunsa vuonna 1957 ja teollisuuden työntekijämäärä vuonna 1960, jolloin teollisuus työllisti jopa 80 % väestöstä.

Dortmund on monen muun vanhan teollisuuskaupungin tapaan törmännyt 1900-luvun puolenvälin jälkeen raskaisiin ongelmiin kysynnän ja tuotannon vähennyttyä. Huipulta oli Dortmundissakin hyvin lyhyt matka rakennemuutokseen. Jo 1960-luvun alussa hiilikaivosteollisuus alkoi osoittaa taantumisen merkkejä hiilen kysynnän laantuessa. Teräs- ja olutteollisuus joutuivat vastaavaan tilanteeseen seuraavalla vuosikymmenellä. Pian vuosikymmeniä jatkunut työvoimapula kääntyi työttömyydeksi. Hiilen, teräksen ja oluen kaupunki oli kohdannut yhden aikakauden lopun. Viimeinen hiilikaivos suljettiin 1987 ja viimeinen terästehdas 2001. Keskeisten

teollisuusalojen työpaikkojen pudotus oli neljässäkymmenessä vuodessa lähes 90 %: vuoden 1960 80 000:sta vuoden 1997 9200:n.

Kaupunki kärsii edelleen ruostevyöhykkeen maineestaan ja perinnöstään. Rakennemuutos jätti jälkeensä tukun ongelmia: työttömyyttä, epätasapainoisen aluetalouden, monin paikoin saastuneen maaperän ja sosiaalisia ongelmia. Teollisuuden jälkeensä jättämät rapistuvat alueet ovat yhä näkyvänä merkinä alueen historiasta. Kaupungin keskustan ankeana pidetty ulkoasu on muisto nopeasta sodanjälkeisestä jälleenrakennuksesta, ja se edelleen vaikuttaa käsityksissä Dortmundista matkailukohteena. Kaupungin väestömäärä on ollut viime vuosiin asti laskussa, koska sitä ei ole pidetty houkuttelevana asuinympäristönä.

Ongelmiin on kuitenkin kyetty tarttumaan, ja Dortmundin kaupungin lisäksi Nordrhein-Westfalenin osavaltion hallinto ja Euroopan Unioni ovat panostaneet merkittävästi alueen uudistamiseen. Kaupunki on mitä ilmeisimmin pystynyt kääntämään kehityksensä suunnan. Vaikka kaupunki on menettänyt viime vuosikymmeninä asukkaitaan, on sekä seudulta poismuutto että seudun sisällä tapahtuva kaupunkia ympäröiville maaseutualueille tapahtuva muutto vähentynyt, ja kaupungin väestön väheneminen on saatu pysäytettyä. Keskustan lähellä olevat tyhjäät alueet ovat myös suuri mahdollisuus: kaupungissa on runsaasti käyttämätöntä tai uudistamiskelpoista maata, mikä mahdollistaa kaupungin kasvun tulevaisuudessakin. Kaivos- ja teollisuusalueita on nyttemmin otettu muun muassa kulttuurikäyttöön, ja paraikaa on rakenteilla suuri asuin- ja työpaikka-alue entisen terästehtaan alueille.²⁴

Tuotanto ja työllisyys

Teollinen rakennemuutos näkyy edelleen Dortmundissa korkeana työttömyytenä (15,5%), mikä on yli kolme prosenttiyksikköä korkeampi kuin Saksassa keskimäärin ja korkeampi kuin Ruhrin alueella kokonaisuudessaan. Kaupungin bruttokansantuote on kasvanut viime vuosina, mutta kasvu on ollut hitaampaa kuin koko maassa keskimäärin. Kaupunki kärsii siis edelleen jossain määrin rakennemuutoksesta, ja muutokseen sopeutuminen on vielä kesken. Pääsemisestä rakennemuutoksen paremmalle puolelle kertoo kuitenkin kaupungin elinkeinorakenne, joka, kuten tyypillisesti kaikkien muidenkin suurten kaupunkien elinkeinorakenne, keskittyy nykyisin palveluihin. Vuonna 2005 75 % työllisistä työskenteli palvelusektorilla. Teollisuuden osuus on enää 13 %. Toimialoista vahvimpana kasvussa on ollut logistiikka, mutta viime vuosina kaupunki on alettu tuntea myös teknologia-alojen, eritoten ICT:n ja mikroelektroniikan keskittymänä.²⁵

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Dortmund oli pitkään fyysisen työn keskittymä, jossa henkisille ponnisteluille ei annettu suurta arvoa. Vaikka alueelle puuhattiin teknistä yliopistoa jo 1900-luvun alussa, ei tieteellisen tutkimuksen ja koulutuksen tarpeellisuuteen tuolloin uskottu tosisaan. Pedagoginen korkeakoulu perustettiin 1929, mutta varsinaista yliopistoa saatiin

24 kappale perustuu lähteeseen City regions as... 2005

25 kappale perustuu lähteisiin City of Dortmund 2008b, City regions as... 2005, Landesamt für Datenverarbeitung ... 2008

odottaa vielä lähes neljäkymmentä vuotta. Dortmundin yliopisto perustettiin vuonna 1968 ja Dortmundin ammattikorkeakoulu 1971. Kaupungissa on nykyään myös useita muita korkeakouluyksiköitä mm. hallinnon, musiikin ja ICT:n aloilla. Nämä korkeakoulut muodostavat yhden Euroopan tiheimmistä korkeakouluverkostoista, ja Dortmund on lähes 34 500 opiskelijansa myötä yksi Saksan suurimmista korkeakoulukeskittymistä.

Yliopistojen ja korkeakoulujen opintotarjonta keskittyy pääasiassa teknologiaan ja luonnontieteisiin. Painopisteitä ovat uudet materiaalit, tekoäly, kommunikaatioteknologia, tilastotiede, logistiikka, mikro- ja ympäristöteknologia. Dortmundin yliopisto tarjoaa myös taiteiden, kulttuurin ja yhteiskuntatieteiden sekä kaupunkisuunnittelun opetusta ja tutkimusta. Yliopistollisen tutkimuksen lisäksi Dortmundissa on yli 20 tutkimusyksikköä, jotka ovat pääasiassa julkisrahoitteisia. Tunnetuimpia on molekyylibiologian Max Planck -instituutti. Kaupunkiin avattiin 1985 teknologiapuisto, joka on nykyään yksi Saksan suurimmista.²⁶

Sosiaalinen ympäristö ja identiteetti

Teollisuuden vaatima työvoiman määrä toi kaupunkiin jo varhain runsain määrin siirtolaisia. Yksistään 1900-luvun alussa Ruhrin alueelle siirtyi jopa 500 000 puolalaista, jotka nyttemmin ovat sulautuneet osaksi alueen kantaväestöä. Nykyään Dortmundin väestöstä 13 % on ulkomaalaisia, joista yli kolmannes turkkilaisia. Vuodesta 1990 ulkomaalaisten määrä on kasvanut lähes 20 %. Kaupunginkeskustan pohjoisosa, Nordstadt on perinteinen siirtolaiskaupunginosa, johon ovat keskittyneet myös sosiaaliset ja rakenteelliset ongelmat.

Kaupunki on pitkän teollisen historiansa pohjalta sosiaalidemokraattisen puolueen ja ammattiliittojen vahvaa aluetta. Seudun arvot ovat pääasiassa konservatiiviset ja perustuvat vahvaan työväenluokkaiseen perinteeseen. Alueella on vahva identiteetti, jonka yhtenä keskeisenä kantavana voimana on jalkapallo. Kaupungin tärkein jalkapalloseura Borussia Dortmund on Saksan Bundesliigan vahvoja seuroja, ja joukkue voitti jalkapallon mestarien liigan vuonna 1997.²⁷

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Kaupungin hallinto muistuttaa enemmän kaupunkiseudun hallintoa kuin yhtenäistä kaupunkihallintoa. Dortmundin kaupunkiin on vuosien saatossa liitetty useita pieniä naapurikuntia, ja niiden muodostamat henkiset ja fyysiset rajat vaikuttavat edelleen kaupungin poliittisessa toiminnassa. Kaupungin poliittista toimintaa leimaa vahva paikallinen oligarkia, joka kytkeytyy mm. poliittisiin puolueisiin, ammattiliittoihin ja perinteisiin teollisuusaloihin. Kaupungin kehityksen toivotusta suunnasta ollaan kuitenkin suhteellisen yksimielisiä. Kaupunginvaltuuston tavoitteena on ollut ja on edelleen vahvistaa kaupungin asemaa alueellisena keskittymänä ja tehdä siitä tulevaisuussuuntautunut teknologia- ja palvelukeskittymä.

26 kappale perustuu lähteeseen City regions as... 2005

27 kappale perustuu lähteisiin City regions as... 2005

Kaupungin kehittämisen institutionaalista rakennetta leimaavat toisaalta sisäiset haasteet, toisaalta asema Westfalenin ja Ruhrin alueilla ja koko Nordrhein-Westfalenin osavaltiossa. Kaupunki on halunnut irrottautua Ruhrin alueen huonosta maineesta julistautumalla 'Westfalenin sydämeksi'. Dortmund on tämän laajemman, 1,5–2 miljoonan asukkaan alueen keskus, vaikka sillä ei ole hallinnollista keskusroolia. Ruhrin alueen ja osavaltion sisäiset ristiriidat ja keskinäinen kilpailu ovat hankaloittaneet pitkään koko kaupunkiagglomeraation kehittämistä. Ruhrin alueen kahdeksan suurinta kaupunkia allekirjoittivat kuitenkin vuonna 2003 sopimuksen, jossa haluttiin vahvistaa alueellisia ja hallinnollisia yhteistyömahdollisuuksia ja synergiaetuja sekä lopettaa siihen asti jatkunut alueen sisäinen kilpailu.

Osavaltio on keskeinen poliittinen ja hallinnollinen kehityksen suuntaaja, joka muun muassa koordinoi Euroopan unionin rakennerahastojen toimintaa alueella. Nordrhein-Westfalenin osavaltio jakanut Ruhrin alueen kuuteen kehittämisalueeseen, joiden alueellisten hallintoelinten (Regionalkonferenzen) on tarkoitus tukea alueen innovatiivisuutta ja kehittämishankkeita tuomalla yhteen alueellisia toimijoita ja avaintoimijoita. Tämä 1980-luvun lopulla omaksuttu alueellistetun rakennepolitiikan strategia ei kuitenkaan ole tuottanut tulosta kuin muutamilla alueilla, ja sitä pidetäänkin pitkälti epäonnistuneena. Ruhrin alueella on oma hallintoelimensä (Ruhrparlament), joka johtaa koko alueen hallinnon muodostavaa kuntayhtymää. (Kommunalverband Ruhrgebiet (KVR)). Se on alueellisena poliittisena voimana heikko. KVR keskittyy lähinnä alueen markkinointiin ja turismin edistämiseen. KVR:n kanssa rinnakkaisena ja yhtä lailla Nordrhein-Westfalenin osavaltion perustamana alueella toimii Projekt Ruhr GmbH. Vuonna 2000 perustetun järjestelmän on ollut tarkoitus korvata KVR, mutta poliittisen vastustuksen vuoksi ne ovat toimineet rinnakkain. Projektin päätavoite on olla alkuunpanijana kehittämistoimissa ja innovatiivisissa hankkeissa.

Talouden rakennemuutos on koetellut Dortmundia viimeiset neljäkymmentä vuotta. Kehittäminen ei ole tässä tilanteessa ollut niinkään vaihtoehto kuin pakko. Kehittämisalotteet ovat lähteneet pitkälti kaupungilta itseltään, toki Nordrhein-Westfalenin osavaltion ja liittovaltion tuella. Kaupungin rakennemuutosta voi pitää onnistuneena. Kaupunki on todistettavasti pystynyt uudistamaan itseään. Sen talouden pohjaa on onnistuttu laajentamaan: palvelusektori, suuri määrä pk-yrityksiä ja teknologiateollisuus sekä siihen kytkeytyvä liiketoiminta ovat luoneet alueelle uutta vahvempaa talouspohjaa. Keskeisimmät kehittämistoimet ovat olleet

- tiedeperustan vahvistaminen perustamalla yliopistoja ja tutkimusinstituutteja
- alueen tekeminen houkuttelevaksi sijoittumiskohteeksi eritoten vahvan tiedeperustan kautta
- alueen innovaatiotoiminnan vahvistaminen ja kasvun edistäminen

Dortmundia voikin hyvin kutsua oppivaksi kaupungiksi. Jäljellä on kuitenkin vielä monta ratkaistavaa ongelmaa, ennen kuin kaupunki voi sanoa jättäneensä teollisen rakennemuutoksen taakseen. Keskeinen haaste on kuroa kiinni taloudellisen kehityksen ero muihin Saksan kaupunkeihin ja alueisiin. Lisäksi kehittämisen rahoittamisen haasteet kasvoivat, kun alue poistui tavoite 2 -ohjelmasta ohjelmakauden 2000–2006 loputtua.

Dortmundin kehittämisen vahvuuksiksi voidaan lukea:

- *rakenteet*: on kyetty luomaan uusia verkostoja ja toimijaympäristöjä ja irrottautumaan vanhoista
- *yhteistyö*: suurin osa hankkeista on toteutettu julkisen ja yksityisen yhteistyössä (ppp) toimintakulttuurien eroista huolimatta
- *kommunikaatio*: on kyetty luomaan uusia kommunikaatiokulttuureita ja opittu entisistä virheistä
- *yliopiston rooli*: eristäytyneestä yliopistosta on tullut alueen kehittämisen ja oppimisen keskeinen avaintekijä
- *yksilöt*: yksilöt ovat toimineet ratkaisevissa rooleissa kehityksen ja oppimisen edistämässä²⁸

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Dortmundin kaupungin taloudellista kehittämistä toteuttaa pääasiassa vuonna 2000 aloitettu dortmund-projekti, joka on Dortmundin kaupungin ja Thyssen Krupp AG:n, kaupungin suurteollisuuden perillisen, nykyään kansainvälisen monialayhtiön käynnistämä hanke. Hankkeella on pyritty julkisen ja yksityisen yhteistyön avulla kehittämään kolmea teknologia-alaa: informaatioteknologiaa, mikroteknologiaa ja logistiikkaa. Tavoitteena on luoda 70 000 työpaikkaa vuoteen 2010 mennessä. Uusien yritysten synnyttämisen lisäksi tuetaan perinteisempien teollisuudenalojen liiketoimintaprosessien uudistuksia ja luodaan kaupungin toimijoiden välille kontaktiverkostoa, joka mahdollistaa yritysten, tutkijoiden ja poliittisten ja sosiaalisten mielipidejohtajien keskinäisen tiedon ja kokemusten jakamisen. Kaupungin kokonaisrahoitus hankkeeseen on 67 miljoonaa euroa vuoteen 2010 ulottuvalla kehitysjaksolla. Kaiken kaikkiaan projektiin panostetaan osavaltion, yritysten ja Euroopan unionin rakennerahastojen kautta arviolta 500 miljoonaa euroa.

Dortmund-projektin kehittämishankkeet jakautuvat kolmeen eri tavoitteeseen: *tulevaisuuden alat, ihmiset ja taidot* sekä *tulevaisuuden tilat*.

Tulevaisuuden alat

- **Start2grow** on yritysidea- ja yrityskehityshanke. Vuosittain toteutettavat yritysidea- ja yritysten kasvuhankkeet tavoittelevat paitsi menestyvien yritysten synnyttämistä, myös tiedon ja taidon siirtoa yritysten välillä. Hankkeen käytössä on oma kehittämiskonsepti ja 600 asiantuntijan verkosto
- **Sector Team** on alueellisten klusterien kehittämishanke. Rakentamalla verkostoja tutkimuksen, kehittämisen, tuotannon ja sovellusten välille pyritään parantamaan yritysten kilpailukykyä. Kehittämisalaja ovat ensisijaisesti mikrotekniikka, ICT ja logistiikka.
- **MST.factory Dortmund** on korkean teknologian osaamiskeskus, joka tarjoaa muun muassa puhdastiloja ja palveluita mikro- ja nanoteknologian prototyyppien kehittämiseen.
- **e-port-dortmund GmbH** edistää pienten ja keskisuurten logistiikkayritysten sijoittumista alueelle sekä uusien yritysten perustamista alalle.
- **Ihmiset ja taidot**
- **JOY** (Juniors of the Year) on ICT-alan kampanja, joka pyrkii vahvistamaan ICT-alan koulutusta järjestämällä JOY-kilpailuja ICT-alan opiskelijoille ja harjoittelijoille sekä yhteisiä työaamiaisia yrityksille ja alan oppilaitoksille. Vastaava hanke on aloitettu myös mikro- ja bioteknologian alalla.

28 kappale perustuu lähteisiin City regions as... 2005

- **JOBtec** on koulutustapahtuma 15–19-vuotiaille. Tapahtuman tavoitteena on edistää nuorten kiinnostusta uusiin teknologia-aloihin. Tähän tavoitteeseen liittyy myös yritysten ja koulujen yhteistyöprojekti, jonka tavoitteena on yrittäjyyden ja liike-elämän mahdollisuuksien ja vaatimusten tunnetuksi tekeminen nuorille.
- **LEAD GmbH** on henkilöstö- ja yrityskehitysyhtiö, joka tukee nuoria yrityksiä tulevaisuussuuntauneilla aloilla.

Tulevaisuuden tilat

Dortmund-projektin keskeisiä ja suurimpia hankkeita on vanhojen teollisuusalueiden muuntaminen uuteen käyttöön. Avainhanke on **Phoenix**. Phoenix-projektin tehtävänä on muuttaa Hörden kaupunginosassa, viiden kilometrin päässä Dortmundin keskustassa sijaitseva entinen teollisuusalue vireäksi asuin- ja työpaikka-alueeksi. Vuonna 2001 toimintansa lopettaneen terässlattamon 200 hehtaarin alueelle on tavoitteena rakentaa vuoteen 2010 mennessä 1300 asunnon ja 5000 työpaikan kaupunginosa. Tästä perinteisen teollisuuden tuhkausta nousevasta alueesta kaavaillaan merkittävää korkean teknologian työpaikkakeskittymää. Projektin suurimmat rahoittajat ovat Nordrhein-Westfalenin osavaltio, Euroopan unionin rakennerahastot ja dortmund-projekti.

Muut kehittämishankkeet

Dortmundissa on sekä kaupungin että muiden tahojen toteuttamana lukuisa määrä eri hankkeita, jotka kohdistuvat tieteeseen ja teknologiaan, kulttuuriin, sosiaalisiin rakenteisiin ja ympäristöön. Näitä ovat esimerkiksi:

- **Windo** Tiedeinstituutiot perustivat vuonna 1992 yhteisen organisaation tutkimusyhteisöjen yhteiseksi alustaksi. Windo toimii myös Dortmundin tiedekaupunkimaineen edistämiskanavana
- **Kulttuuripääkaupunkihanke** Ruhrin alue, ensisijaisesti Essen, valittiin vuoden 2010 Euroopan kulttuuripääkaupungiksi. Myös Dortmund osallistuu hankkeeseen.
- **Jalkapallon MM-kisat 2006**, jonka otteluista osa pelattiin Dortmundissa
- Uusi filharmoninen orkesteri
- Useita rakennus- ja ympäristön kehittämishankkeita, kuten **3DO**, päärautatieaseman yhteyteen suunniteltu urbaani viihdekeskus. 88 000 neliömetrin keskuksen investoidaan noin 500 miljoonaa euroa.²⁹

Lähteet

City of Dortmund 2008a. <http://city.dortmund.de/> (10.3.2008)

City of Dortmund 2008b. *Dortmunderstatistik*. <http://statistik.dortmund.de/> (8.4.2008)

City Regions as Intelligent Territories: Inclusion, Competitiveness and Learning. Case Study Reports Dortmund. 2005.

Landesamt für Datenverarbeitung und Statistik Nordrhein-Westfalen 2008. *Kommunalprofil Dortmund, krf. Stadt*. <http://www.lds.nrw.de/kommunalprofil/105913.html>

Phoenix Dortmund 2008. <http://www.phoenixdortmund.de/de/home/> (10.3.2008)

29 kappale perustuu lähteisiin City of Dortmund 2008a, City regions as... 2005, Phoenix Dortmund 2008

Bilbao – telakkakaupungista kulttuurikaupungiksi

Bilbao on esimerkki radikaalin suunnanmuutoksen kehitysstrategiasta. Entisestä laivanrakennus- ja terästeollisuuskaupungista on sukeutunut maailmankuulu kulttuurikohte. Rohkea politiikka, mittavat investoinnit infrastruktuuriin sekä institutionaalinen muutos ovat muuttaneet Bilbaon kehityksen suunnan. Bilbaosta onkin tullut kaupunkipolitiikan esimerkki kaupungin luonteen nopeasta muuttamisesta ja kulttuurikaupungin rakentamisesta. Bilbaon muutoksen keskeinen avain on ollut laajan muutoskoalition luominen niin, että kaupungin voimavarat on saatu valjastettua yhteisen tavoitteen toteuttamiseen, vaikkakaan ei aina täysin yksimielisesti.

TAULUKKO 10. Bilbaon keskeisimmät tunnusluvut. Lähde Eustat 2008.

	Bilbao	Bizkaia	Baskimaa
Väestö (2001)	349 972	1 122 637	2 082 587
Väestö alle 19 v.(2001)	15,8 %	16,6 %	17,0 %
Ulkomaalaissyntyisiä (2001)	29,9 %	22,5 %	22,7 %
Korkeakoulutettuja (2001)	16,9 %	13,9 %	13,2 %
Työllisyysaste (2007)	na	52,9 %	54,6 %
Työttömyysaste (2006)	4,4 %	4,0 %	3,3 %
BKT/as. € (2000)	19 648	17 971	19 316

Ominaispiirteet ja historia

Bilbao on Baskimaan toiseksi suurin kaupunki ja Bizkaian provinssin pääkaupunki. Bilbaon kaupungissa on asukkaita 349 972 (2001), metropolialueella lähes 950 000. Bilbaon talous oli vuosikymmeniä pitkälti kahden alan, laivanrakennuksen ja sitä ruokineen terästeollisuuden varassa. Läheiset rautamalmiesiintymät ja hyvä sijainti Biskajan lahteen laskevan Nervión-joen varrella loivat pohjan teollisuuden synnylle, ja Bilbao oli vahva teollisuuskaupunki 1800-luvun puolivälistä 1900-luvun jälkipuoliskolle. 1900-luvun taitteesta asti Bizkaia oli Espanjan dynaamisin alue, jonka väestö kasvoi nopeimmin, jolla oli suurin rautatieverkosto ja mittavin laivasto. Mittavien investointien takana oli rautamalmista saatu hyvä tuotto. 1970-luvulle asti alueen työllisyys kasvoi ja työttömyys oli vähäistä. Kehityksen kaari alkoi kuitenkin olla lopussa. Teräs- ja laivateollisuuden kilpailukyky perustuivat paljolti protektionismiin. Kaupan esteiden purkamisen myötä kaupungin kehitys alkoi horjua. Kaupungin elinkeinorakenne oli täysin riippuvainen metalli- ja laivanrakennusteollisuudesta, jotka olivat lipeämässä kovaa vauhtia käsistä. Vuosien 1979 ja 1985 välillä Baskimaan teollisista työpaikoista katosi 24 %. Laivanrakennusteollisuudessa kato oli 42,1 %. Myös alueen väestömäärä oli laskussa. Vasta vuonna 2006 väestömäärä Bizkaian provinssissa nousi ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1981, ollen tuolloin 1 136 852, mikä on edelleen yli 50 000 vähemmän kuin vuonna 1981.

1980-luvun loppupuolella Bilbaossa alettiin ymmärtää uhkaava rakennemuutos ja sen merkitys kaupungin tulevaisuudelle: Euroopan unionin myötä katoavat tulli-

rajat eivät enää suojelisi kaupungin teollisuuden kilpailukykyä, vaan edessä olisi raju rakennemuutos. Tuolloin tehdyn arvion mukaan pelkästään telakkateollisuudesta katoaisi 10 000 työpaikkaa. Kaupungin kilpailuaseman ennakoitiin huononevan jopa seuraavan 25 vuoden ajan. Kehitysstrategian ja yhteisen tahdon muodostaminen oli hidas prosessi, johon kului satoja kokouksia, työpajoja ja tapaamisia. Strategiatyön tuloksena oli paitsi yhteinen käsitys siitä, että Bilbaon talouden oli keskityttävä luoviin aloihin, informaatioaloihin ja kulttuuriin sekä oppimiseen, myös tahto toteuttaa muutos. 1990-luvun taitteessa kaupungissa aloitettiin suunnan muutos kohti kulttuurikaupunkia.³⁰

Tuotanto ja työllisyys

Bilbao ja sen metropolialue ovat Baskimaan taloudellinen keskus. Alueen bruttokansantuotteen kasvu on ollut viime vuosina yli Espanjan keskiarvon, vuonna 2005 3,6 %. Bibaon elinkeinorakenne on muuttunut radikaalisti viimeisten 20 vuoden aikana. Entinen raskaan teollisuuden keskus elää nykyään palveluista. Palvelut työllistävät 74,7 %, teollisuus 16,5 %, rakentaminen 8,3 % ja alkutuotanto 0,3 % kaupungin väestöstä. Kaupungin bruttokansantuote on 19 648 € per asukas, mikä on hiukan yli Baskimaan keskiarvon. Samoin keskitulo (11 137/as.) on hiukan yli alueellisen arvon. Vuonna 2007 provinssin työttömyysaste oli 4 %, kun se korkeimmillaan 1993 oli 26,6 %.

Kaupungin tärkeimpiä toimialoja ja yrityksiä ovat:

Energia-ala

- Iberdrola
- Alstom Power España S.L.
- ABB
- General Electric
- Graver
- Petróleos del Norte

Rahoitus

- Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (BBVA)
- Chase Manhattan Bank
- Morgan Stanley
- Ley Dean Witter

Terästeollisuus

- ACB Acería Compacta de Bizkaia, S.A.
- Aceralia Corporación Siderúrgica, S.A.
- Sidenor

Asiantuntija- ja konsulttipalvelut

- Accenture
- Bearing Point
- KPMG
- Price Waterhouse Coopers

30 kappale perustuu lähteisiin Campbell 2006, City of Bilbao 2008, Eustat 2008, Gómez 1998

Telekommunikaatio

- Ericsson
- Siemens
- Syseca

Ilmailu

- ITP
- Rolls Royce
- GAMESA

Muita merkittäviä teollisuuden aloja ovat autoteollisuus, koneenrakennus, ICT, elektroniikka ja tuotantohyödykkeet. Kulttuurilla on kaupungille mittava taloudellinen merkitys sekä suoraan matkailun kautta että epäsuorasti tunnettuuden ja kontaktien lisääntymisen kautta. Kaupungissa on hotellihuoneita 2900, ja vuodepaikkoja yli 4000. Vuoden 1994 jälkeen hotelliyöpymisten määrä on kaksinkertaistunut ja lentomatrustajien määrä kolminkertaistunut.³¹

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Kaupungin väestön koulutustaso on matala. Korkeimman tason koulutus on 16,9 % kaupungin asukkaista (yli 10 v.). Alueen väestön pitkäaikainen väheneminen on verotanut alueen inhimillistä pääomaa, sillä muuttajat ovat tyypillisesti nuoria ja koulutettuja. Tilanne on kuitenkin parantumassa, kun alueen väestö on taas kääntynyt kasvuun. Korkeakoulutusta tarjoaa kaupungissa kolme yliopistoa:

- Public University of the Basque Country, joka tarjoaa koulutusta Baskimaan alueella kaiken kaikkiaan 72 000 opiskelijalle 78 eri koulutusohjelmassa. Myös tutkimuksen määrä ja yritysysteistyö ovat kasvamassa.
- The School of Engineers perustettiin kaupunkiin jo 1897. Se tarjoaa koulutusta muun muassa materiaalitekniikan, kemiantekniikan, sähkötekniikan ja organisaatioiden alalta.
- University of Deusto perustettiin 1886, ja se tarjoaa koulutusta muun muassa taloustieteissä.

Kaupungissa on alettu panostaa koulutukseen ja innovatiivisuuteen sekä infrastruktuuria parantamalla että sisältöjen kehittämisellä. Baskimaan t&k-investoinnit asukasta kohden ovat Espanjan kolmanneksi korkeimmat. **Bizkaia Technology Park** on kaupungin teknologia-alojen keskittymä. Nykyään sen suojissa on 160 korkean teknologian yritystä mm. ICT:n, lentotekniikan, koneenrakennuksen, bioteknologian ja ympäristötekniikan aloilta.³²

Sosiaalinen ympäristö ja identiteetti

Bilbao sijaitsee itsehallinnollisessa Baskimaassa, ja sen identiteetti kiinnittyykin pitkälti tähän alueeseen. Kaupungissa ja sen lähiympäristän muodostavissa 35 kunnassa on myös vahva teollinen perinne ja siihen liittyvä identiteetti. Teollisuuskaupungin muutos kulttuurikaupungiksi on vaatinut paitsi imagon, myös teollisen identiteetin muutoksen.

31 kappale perustuu lähteisiin Campbell 2006, City of Bilbao 2008, Eustat 2008, Gómez 1998

32 kappale perustuu lähteisiin City of Bilbao 2008, Eustat 2008

Kaupungissa on paljon siirtolaisia ja muita ulkomaalaisia: 29,9 % väestöstä on syntynyt Espanjan ulkopuolella.³³

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Bilbaon julkinen hallinto on monitasoinen ja monimutkainen. Baskimaan hallinto, provinssihallinto ja kaupungin oma kunnallinen hallinto ovat kaikki kehittämisen kannalta merkittäviä toimintatasoja. Espanjan valtion ja eritoten Euroopan unionin rakenne- ja koheesiorahaston rahoitus on ollut olennainen massiivisten investointien mahdollistamisessa. Tyypillistä alueen politiikassa on pitkään ollut espanjalaiseen poliittiseen kulttuuriin liittyvä taipumus erotella sektori- ja alueperustaiset politiikat ja käsitellä niitä erillisinä.

Bilbaon muutos teollisuuskaupungista kulttuurikaupungiksi vaatinut merkittävän institutionaalisen muutoksen. Kaupungin kehittäminen opeteltiin perustamaan julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksiin ja laajoihin koalitioihin, joihin on sitoutettu kaikki kaupungin keskeiset toimijat, ja yhdistämään eri politiikka-alojen toimet yhtenäisiin hankkeisiin. Muutoksen olennainen tekijä oli yhteisesti muodostettu ymmärrys ja jaettu tietoisuus nykyisen polun kestävämmästä. Toinen keskeinen piirre on oppimisen kautta syntynyt kyky ylläpitää toiminnan ja muutoksen jatkuvuutta ja toimijoiden sitoutumista toimintaan. Tämä edellytti kuitenkin paljon yhteisiä tilaisuuksia, työpajoja, konferensseja ja kansainvälisiä yhteyksiä

Kaupunkiin on perustettu useita yhteistyörakenteita. Vuonna 1990 perustettu **Bilbao Metropoli-30** otti tehtäväkseen kaupungin uudistamisen. Tämä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön perustuva, voittoa tavoittelematon organisaatio koostui Bilbaon talouden 30 tärkeimmästä toimijasta, kuten yrittäjäjärjestöjen, ammattiliittojen ja kansalaisjärjestöjen edustajista sekä poliitikoista ja virkamiehistä.

Samoihin aikoihin, vuonna 1992 perustettu **BILBAO Ría 2000** on puolestaan fyysisen ympäristön uudistamista varten perustettu voittoa tavoittelematon yhtiö. Sen rahoituksesta 45 % tulee Bilbaon kaupungilta, 22 % Baskialueen hallinnolta, 14 % Euroopan unionilta ja loput provinssin hallinnolta ja muilta pienemmiltä rahoittajilta. BILBAO Ría 2000 koordinoi ja toteuttaa kaupunkisuunnittelu-, liikenne- ja ympäristöhankkeita.

Lan Ekintza-Bilbao on elinkeinoyhtiö, jonka tavoitteena on työllisyyden ja yritysten kilpailukyvyn parantaminen. Sen hankerepertuaariin kuuluvat muun muassa osaamisen kehittäminen yritysten tarpeita vastaavaksi, uusien yritysten perustamisen tukeminen sekä johtamisen parantaminen pk-yrityksissä. Lan Ekintza-Bilbao toimii julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyön pysyvänä koordinoijana.³⁴

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Kaupunkiympäristön uudistaminen

Kaupunkiympäristön uudistaminen oli Bilbaon kehitystien ensimmäinen askel. Jo ennen kulttuurihankkeiden aloittamista kaupungissa aloitettiin mittavia infrastruktuurihank-

33 kappale perustuu lähteeseen Eustat 2008

34 kappale perustuu lähteisiin Bilbao Ría 2000 2008, Campbell 2006, City of Bilbao 2008, Lan Ekintza-Bilbao 2008.

keita. Bilbaossa on panostettu mittavasti eritoten liikenteeseen ja liikkumiseen. Kaupunkiin on rakennettu kahdenkymmenen vuoden kuluessa muun muassa metro, jonka pisin reitti on yli 30 kilometriä, uusi lentokenttä, siirretty satama lähemmäksi merta sekä rakennettu useita julkisia rakennuksia, kuten konsertti- ja museotiloja. Entisiä teollisuus-, telakka- ja satama-alueita on otettu asuin-, yritys-, kulttuuri- ja viihdekäyttöön

Kulttuuri

Kulttuuri on ollut kaupungin kehittämisstrategian pohja 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Sen avulla kaupunki on saanut merkittäviä matkailijavirtoja ja kansainvälistä huomiota ja tunnettua. Kaupungin kulttuurilippulaiva, **Guggenheim Modernin taiteen museo** rakennettiin 1990-luvun puolivälissä. Museossa käy vuosittain keskimäärin miljoona asiakasta. Juuri se on pitkälti tehnyt kaupungista maailmalla tunnetun. Tämän lisäksi kaupunkiin on rakennettu lukuisia määriä muita museoita, kuten entiselle telakka-alueelle sijoitettu merimuseo. **Euskalduna Conference Hall** avattiin 1999. Se rakennettiin entisen telakan paikalle ja toimii nykyään oopperan, konserttien ja konferenssien pitopaikkana. **Bilbao Exhibition Centre** (BEC), joka avattiin keväällä 2004. Yli 250 000 neliömetrin keskuksen rakentaminen mahdollisti kaupungin profiilin nostamisen kansainvälisillä messuilla ja näyttelyillä. Siellä järjestetään myös musiikki- ja urheilutapahtumia sekä kokouksia.

Innovaatiot ja osaaminen

Infrastruktuurin, kaupunkiympäristön ja kulttuurin kehittämisen rinnalle on otettu viime vuosikymmenellä myös osaamisen ja innovatiivisuuden kehittäminen. Osaamisen kehittämiseksi on sekä rakennettu infrastruktuuria että kehitetty sisältöjä. **European Software Institute** kehittää ja tukee ohjelmistotuotantoa Euroopassa. Instituutti perustettiin Euroopan unionin komission aloitteesta. **Technological Monitoring and Competitive Intelligence Service** tuottaa tietoa strategisten päätösten tueksi sekä auttaa yrityksiä olemaan innovatiivisempia ja kilpailukykyisempiä. Se tarjoaa mm. teknologiaraportteja ja neuvontaa.³⁵

Lähteet

- Bilbao Ría 2000 2008. <http://www.bilbaoria2000.org/>
CAMPBELL, Tim 2006. *Learning Cities: Acquiring Knowledge, Intelligence, and Identity in Complex Systems*. Urban Age Institute. http://www.urbanage.org/usi/docs/USI_Learning_Cities.pdf
City of Bilbao 2008. *Bilbao – City of Investment* <http://www.bilbao.net/ingles/bilbaonegocios/invertir/pdf/cityforinvestment.pdf>
Eustat 2008. <http://www.eustat.es/>
Gómez, María V. 1998. *Reflective Images: The Case of Urban Regeneration in Glasgow and Bilbao*. International Journal of Urban and Regional Research 22:1, 106–121
Lan Ekintza-Bilbao 2008. <http://www.bilbao.net/lanekintza>

35 kappale perustuu lähteisiin Bilbao Ría 2000 2008, Campbell 2006, City of Bilbao 2008, Lan Ekintza-Bilbao 2008

III

LUOVAT KAUPUNGIT

Trondheim – lisävoimaa osaamisesta ja luovuudesta

Keskinorjalainen Trondheim ja sitä ympäröivä Trøndelagin alue on jossain määrin yleisen aluekehitysparadigman poikkeama. Trøndelag on hyvinvoiva alue, joka nauttii maan hyvästä taloustilanteesta, väestön korkeasta koulutus- ja elintasosta, sosiaalisesta hyvinvoinnista ja hyvästä ympäristöstä huolimatta siitä, että sen talous perustuu pääosin matalan osaamisen aloille. Vaikka öljy- ja kaasuteollisuus takaavat hyvän taloudellisen tilanteen myös lähivuosina, on Trondheimissä alettu hakea taloudelle lisää tukivoimaa osaamisperustaisesta taloudesta ja luovuudesta.

TAULUKKO 11. Trondheimin keskeisimmät tunnusluvut. Lähde Statistisk sentralbyrå 2008.

	Trondheim	Sør-Trøndelag	Norja
Väestö (2008)	156161	282 993	4 737 171
Korkeakoulutettuja(yli 16 v.)	32,6 %	25,9 %	24,2 %
Työttömyysaste (1/2008)	3,2 %	2,9 %	2,1 %
Bruttotulot per asukas (yli 17-v.) 2005, NOK	309 000	288 100	306 700

Ominaispiirteet ja historia

Vuonna 997 perustettu Trondheim on Oslon ja Bergenin jälkeen maan kolmanneksi suurin kaupunki (156 000 asukasta, 2008). Kaupunki sijaitsee Sør-Trøndelagin maakunnassa Keski-Norjassa. Useimmiten Trondheim lasketaan koko 400 000 asukkaan Trøndelagin keskukseksi, sillä myös Nord-Trøndelagin maakunta on kaupungin vaikutusalueella. Trondheim on ainoa vahva kaupunkikeskus muuten maaseutumaisella, pikkukaupunkien ja maalaiskuntien muodostamalla alueella. Trøndelag jakautuu yhteensä 49 kuntaan. Maaseutualueet ovat hyvin harvaan asuttuja, sillä 76 % alueen asukkaista

asuu kaupungeissa. Trøndelagin osuus maan väestöstä on pienentynyt hieman viimeisen 20 vuoden aikana, mutta käytännössä väestö vähenee vain Pohjois-Trøndelagissa, kun taas Etelä-Trøndelag ja siihen luettava Trondheim ovat koko maan väestönkasvun tuntumassa.

Trondheim on elänyt tähän asti suurinta kukoistuskauttaan keskiajalla. Keskiaikainen kukoistuskausi näkyy edelleen hyvin kaupungin rakennuksissa. Vielä 1800-luvun alussa Trondheim oli väkimäärältään yhtä suuri kuin Oslo ja vuosisadan lopulla yksi maan tärkeimmistä teollisuuskaupungeista. Nyttemmin alueen teollinen tuotanto on alle maan keskitason, vaikka alue ei ole kohdannutkaan merkittävää taantumaa tai teollisuuden joukkopakoa. Trondheimin elinkeinoista suuren osan muodostavat julkinen hallinto ja tietointensiiviset palvelut.³⁶

Tuotanto ja työllisyys

Kuten muuallakin Norjassa ja länsimaissa, palvelusektori on Trøndelagin elinkeinoista suurimmassa kasvussa. Trondheim on merkittävä julkisten palveluiden ja tietointensiivisten yritysten keskittymä. Keskeisimmät teollisuuden toimialat ovat rakentaminen ja rakennusteollisuus, elintarviketeollisuus sekä metsäteollisuus, joiden osuus on alueella yli maan keskitason. Sen sijaan korkean teknologian tuotanto on alueella vain maan keskitasoa, huolimatta alueen korkeasta teknologisesta osaamisesta. Ympäröivän maaseudun elinkeinoille on tyypillistä painottuminen alkutuotantoon ja alueen luonnonvaroihin perustuva teollisuus. Alkutuotanto on merkittävämpää kuin maassa keskimäärin varsinkin Pohjois-Trøndelagin alueella, jossa alkutuotannon osuus on 9,7 % työllisistä.

Trøndelagin yritysrakennetta luonnehtii vahva pienyritysvaltaisuus: 84 %:illa yrityksistä on alle viisi työntekijää, ja vain 88 yrityksellä on työntekijöitä yli sata. Alueen bruttokansantuote jää alle maan keskiarvon. Taustalla on julkisten palveluiden ja alkutuotannon suhteellisen suuri osuus työpaikoista. Tulotaso on kuitenkin kaiken kaikkiaan korkea. Alueen työllisyysaste on korkea (73,2 %) ja työttömyys erittäin matala: Trondheimin työttömyysaste on 3,2 %, ja silti se on korkeampi kuin maassa keskimäärin (2,1 % 1/2008). Taustalla on Norjan talouden erittäin hyvä tilanne: vuonna 2007 maan bruttokansantuote kasvoi 6 %, ja maassa vallitsee käytännössä täystyöllisyys ja työvoimapula. Hyvän taloustilanteen on luonut korkea tuottavuus, jonka takaa korkeatasoinen ja koulutettu työvoima. Kehityksen taustalla ovat suuret investoinnit koulutukseen, elinikäistä oppimista tukeva kulttuuri ja korkea osallistuminen myöhempään koulutukseen sekä eritoten naisten korkea osallistumisaste työelämään.³⁷

36 kappale perustuu lähteisiin Sotarauta et al. 2006, Supporting the Contribution... 2006

37 kappale perustuu lähteisiin Sotarauta et al. 2006, Statistisk Sentralbyrå 2008, Supporting the Contribution... 2006.

TAULUKKO 12. Trondheimin elinkeinojakauma (2001). Lähde Supporting the Contribution... 2006

Trøndelag	%
Tietointensiiviset palvelut	30
Henkilökohtaiset palvelut	25
Kauppa ja liikenne	18
Jalostus	20
Alkutuotanto	7
Yhteensä	100

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Trøndelagissa, kuten koko Norjassa koulutettujen osuus on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana kasvanut merkittävästi vuoden 1983 11%:sta vuoden 2004 23%:iin. Erityisen huomattava on luonnontieteellisen ja teknillisen alan koulutustaso, mikä johdetaan alueella sijaitsevista oppilaitoksista. Trøndelagin alueella koulutetaan 76 % maan diplomi-insinööreistä ja 17 % insinööreistä (2004). Aikuisväestöstä 6,3 %:lla on luonnontieteellinen tai teknillinen koulutus.

Vuonna 2004 tutkimuksen ja kehittämisen osuus maan bruttokansantuotteesta oli 1,62 %. Yritysrahoitteen t&k:n osuus oli vain 0,89 % BKT:sta. Osuus jää neljänneksen EU-25:n keskiarvosta. Trondheim ja Etelä-Trøndelag pärjäävät innovatiivisuudessa maan sisäisessä vertailussa hyvin. Etelä-Trøndelagin t&k-panostukset henkeä kohden ovat maan suurimmat, ja alueen kokonaisosuus Norjan t&k-panostuksista on 11,4 %, vaikka sen väestöosuus on jää alle yhdeksän prosentin. Pohjois-Trøndelagissa t&k-panostukset ovat vähäisiä. Julkinen sektori (yliopisto, korkeakoulut ja julkiset tutkimusyksiköt) kattavat 80 % alueen t&k-panostuksista. Yritysten osuus (20 %) jää reilusti alle maan keskiarvon (50 %), mitä selittää osittain vahvojen, kansallisten julkisten tutkimusyksiköiden sijainti alueella, mutta myös tietointensiivisten yritysten vähyys ja teollisuusyritysten laiska panostus tutkimukseen ja kehittämiseen.

Trøndelagin alueella on yksi yliopisto, kaksi ns. valtionkorkeakoulua sekä kolme yksityisten säätiöiden ylläpitämää korkea-asteen koulutusta tarjoavaa yksikköä. Näistä suurimmat ovat:

- Norjan teknillinen yliopisto NTNU (19 500 opiskelijaa) NTNU on alueen avaintoimija ja alueen kehityksen vahva moottori. Sen paikallinen vaikuttavuus on kuitenkin melko vähäinen, sillä se on suuntautunut ensisijaisesti kansalliseen ja kansainväliseen toimintaan. NTNU:n vahvoja osaamisaloja ovat energia ja ympäristö, lääketiede ja terveys, materiaalitieteet, ICT sekä meriteknologia.
- Høgskolen i Sør-Trøndelag HiST (8 000 opiskelijaa)
- Høgskolen i Nord-Trøndelag HiNT (4 900 opiskelijaa)

Trondheimissa on myös useita korkeakoulujen ulkopuolisia tutkimusyksiköitä. Suurin ja tunnetuin on SINTEF. Se on itsenäinen tutkimusinstituutti, joka perustettiin alun perin hoitamaan teknillisen yliopiston teollisuudelle tekemiä tilaustutkimuksia. Nyky-

ään se on tunnettu sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Työntekijöitä SINTEF:illä on Trondheimissa 1300. Sen ohella alueella on muita NTNU:n ohesta lähteneitä pieniä tutkimuskeskittymiä ja -säätiöitä sekä julkisrahoitteisia tutkimusyksiköitä. Lisäksi kansallisella öljy-yhtiö Statoililla sekä paperi- ja kuituteollisuudella on tutkimus- ja kehityskeskukset Trondheimissä.

Hyvistä t&k-resursseista huolimatta alueella on heikkoutensa, kuten yksityisen sektorin heikko t&k- ja teknologiapanostus. Norjan innovaatiokapasiteetti ei ole Eurooppalaisissa vertailuissa kovin korkea. Tämä johtuu ainakin osittain maan teollisuuden keskittymisestä luonnonvarojen hyödyntämiseen. Maan bruttokansantuotteesta suurin osa tulee matalan tai keskitason osaamisen sektoreilta teollisesta tuotannosta, öljy- ja kaasutuotannosta, palveluista sekä kalaviljelmiltä ja kalastuksesta. European Innovation Scoreboard -vertailussa (2006) Norja sijoittui 16. sijalle 33 maan vertailussa. Selvin vajuus on soveltamisessa. Innovaatioiden vienti jäi vertailun mukaan 21 %:in EU-keskiarvosta. Maa jää EU:n keskiarvon alapuolelle myös esimerkiksi yritysten t&k:ssa ja patenttimäärissä. Kontrasti taloudellisen tuottavuuden ja innovatiivisuuden välillä on Norjassa jonkinlainen paradoksi, sillä esimerkiksi korkean kansantuotteen luova öljyntuotanto nojaa korkeaan teknologiaan ja tietointensiiviseen osaamiseen, vaikkei sitä korkean teknologian tuotannoksi lasketakaan. On sanottu, että Norjan tämänpäiväinen öljy- ja kaasutuotannon ja jalostuksen menestys perustuu jo 1950-luvulla tehtyihin teknologiainvestointeihin.

Alueen innovaatiojärjestelmän tunnuspiirteitä ovat

- vähän veturiyrityksiä ja tutkimusintensiivistä liiketoimintaa
- 80 % t&k:sta tapahtuu korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa
- korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten vuorovaikutus teollisuuden kanssa on vähäistä
- alueella on vähän alueellista alku- ja riskipääomaa innovaatioiden kehittämiseen ja kaupallistamiseen
- julkinen alueellinen rahoitus on rajoitettua, ja sitä hankaloittavat monet toimijat, lyhyet rahoituskaudet ja rahoitusehtojen monimutkaisuus ja ennustamattomuus
- kansainvälisille markkinoille suuntautuneiden yritysten vähyys ja kansainvälisen liiketoimintaosaamisen puute
- kahtiajakautunut innovaatiojärjestelmä, jossa voimakkaimpana toimivat kansallisiksi toimijoiksi määrittävät NTNU ja SINTEF, joilla on vahva yhteistyö suurten yritysten kanssa, sekä paikallisiksi toimijoiksi määrittävät, pääosin koulutustehtävänsä keskittävät HiST ja HiNT, jotka pyrkivät palvelemaan alueen yrityskannan pääosaa, pieniä yrityksiä pääosin perinteisillä toimialoilla.³⁸

Sosiaalinen ympäristö ja identiteetti

Kaikilla elämänlaadun mittareilla mitattuna Norja kuuluu maailman kärkiryhmään. Trondheimissa, kuten muuallakaan Norjassa ei ole erityisen suuria sosiaalisia ongelmia. Ulkomaalaissyntyisen väestön osuus on kaupungissa 5,0 %, mikä on kolmanneksen vähemmän kuin maassa keskimäärin.

Alueella on jossain määrin yhteinen historiallinen kulttuuri ja identiteetti *trondelaisina* sekä murre, joka erottuu selvästi muiden ympäröivien alueiden murteista. Silti Trøndelag

38 kappale perustuu lähteisiin European Trend Chart on Innovation 2006, Sotarauta et al. 2006, Supporting the Contribution... 2006

ei ole vielä vakiintunut yhtenäisenä alueena, vaan sillä on melko heikko yhteinen identiteetti ja kahteen maakuntaan jakaantunut hallinto.³⁹

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Norja on pitkälti keskitetyn hallinnon maa. Julkisten palveluiden rahoitusvastuu jakautuu keskushallinnon, aluehallinnon ja kuntien kesken. Valtaosa aluekehittämiseen suunnatusta rahoituksesta on peräisin Norjan valtiolta. Vuonna 2005 aluekehitysrahoituksen kokonaismäärä oli Sør- ja Nord-Trøndelagin alueilla noin 205 miljoonaa Norjan kruunua. Siitä 78 miljoonaa NOK on suoraa aluekehitysrahoitusta, josta noin puolet käytetään liiketoiminnan tukemiseen ja kehittämiseen, toinen puoli muuhun aluekehittämiseen. Toinen keskeinen aluekehitysrahoituksen kanava on *Innovation Norway*, josta rahoitetaan liiketoiminnan kehittämisinstrumentteja, kuten lainoja, avustuksia, starttirahoja ja hautomotoimintaa. *Innovation Norway* hallinnoi myös muita kansallisia politiikkainstrumentteja. Lisäksi käytössä on muun muassa kuljetustukia ja maaseudun kehittämisrahasto.

Alueen kehittäminen ei ole ollut kovin jäsentynyttä, vaan kehitysalitteet ovat usein lähtöisin alhaalta, ja niiden taustalla ovat useinmiten henkilökohtaiset suhdeverkostot. Nyttemmin alueen kehittäminen on kuitenkin institutionalisoitumassa, sillä alueella on tunnistettu tarve laajempaan ja tiiviimpään yhteistyöhön. Alueellistumisella, eli yhteisen käsityksen ja tahdon luomisella sille, että Trøndelag käsitetään yhdeksi yhteiseksi alueeksi, tavoitellaan alueen institutionaalisen kapasiteetin ja samalla yhteisen toimintakyvyn lisäämistä. Tästä huolimatta, ja vaikka Norjan valtion taholta on tullut signaaleja suurempien toiminta-alueiden luomisesta, ei Trøndelagin kahdessa maakunnassa ole kiirehditty yhdistymistä, vaan pikemminkin vastustajat ovat hidastaneet prosessia.

Toinen hidastava tekijä on valtion vahva rooli, joka hämärtää ymmärrystä paikallisen tason merkityksestä ja toimintamahdollisuuksista. Norjassa aluepolitiikalla on vahva asema, mutta sen perusteet ovat ennemmin solidaarisessa hyvinvoinnin jakamisessa tasaaisesti kuin kilpailukyvyn kehittämisessä. Niinpä paikallisen kilpailukyvyn edistäminen ei ole asialistalla kovin korkealla.

Trondheimin kaupunki ei ole ollut aktiivinen kehittämisselityksen tekijä. Yksi syy tälle lienee se, ettei aktiiviselle, ennakoivalle elinkeinopolitiikalle ole ollut aitoa tarvetta, koska alue on voinut hyvin joka tapauksessa, eikä taivaalla ole näkynyt uhkakuvia, jotka olisivat kannustaneet strategisempaan kehittämisotteeseen. Kaupungin kehittäminen rajoittuu pääosin infrastruktuurin rakentamiseen. Tietoisuus yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta ja tarpeista on kuitenkin heräämässä myös kaupungin päättävissä elimissä.

Tällä hetkellä alueelta on todettu puuttuvan yhteistyön ja yhteisen sitoutumisen osaamista. Alueella on edelleen havaittavissa epäluottamusta kollektiivista toimintaa kohtaan. Kollektiivisen strategisen tietoisuuden rakentaminen on avaintekijä sekä strategisen ytimen löytämiseen sekä toimijaverkoston tiheyden ja yhteyksien kasvattamiseen. Tähänastiset yritykset ovat hiipuneet, kun toimijoille ei ole löytynyt riittävän sitouttavia

39 kappale perustuu lähteisiin Sotarauta et al. 2006, Sentral Statistikkbyrå 2008.

mekanismeja ja kollektiivista tahtoa toimia. Kehittämisareenat ovat muuttuneet pitkälti keskustelukerhoiksi.⁴⁰

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Trøndelagin tämänhetkinen kehittämissuunnitelma (Regional Development Plan 2005–2008 – Creative Trøndelag. Where everything is always possible) nostaa esiin kuusi sidosryhmien yhdessä määrittämää teemaa, joiden ympärille suunnitelmassa kannustetaan rakentamaan alueellista yhteistyötä ja kehittämistoimia.

- **Hyvinvoinnin luomisen ja innovaation edistäminen** mm. kulttuuri- ja viihdeteollisuuden edistäminen, yritysten ja osaajien houkuttelemiseen keskittyvä toimisto, alueellisen tutkimus- ja innovaatiostrategian luominen, innovaatio- ja kaupallistamisalustojen luominen, alueen markkinointi määritellyissä kohteissa (Lontoo, Amsterdam ja Kööpenhamina) sekä lentoyhteyksien parantaminen näihin kaupunkeihin.
- **Tutkimus- ja koulutuspolitiikan koordinointi** t&k-toimijoiden ja teollisuuden välisten yhteyksien parantaminen, ammatillisen koulutuksen parantaminen sekä luonnontieteisiin rekrytointi, e-Trøndelag-ohjelma
- **Food from Trøndelag -konsepti** kala- ja äyriäiselintarviketeollisuuden sekä ns. vihreän ruoan edistämisyrityksen perustaminen, kansallisen osaamiskeskuksen perustaminen simpukoihin liittyvän elintarviketeollisuuden kehittämiseksi, kalanviljelyn edistäminen
- **Tulevaisuuden energiamuotojen edistäminen** Trondheimin vuonon kaasuputken rakentaminen energian takaamiseksi teollisuudelle, hiilidioksidivapaan kaasuvoimalan kehittäminen, uusiutuvien energialähteiden laajentaminen mm. lisäämällä pienimuotoista vesivoimaa, tuulivoimaa ja bioenergiaa
- **Infrastruktuurin kehittäminen** kansallisen infrastruktuurirahoituksen riittävästä osuudesta huolehtiminen
- **Hyvän elinympäristön kehittäminen** taiteen ja kulttuurin kehittäminen hyvän elinympäristön luomiseksi, museoiden hyödyntäminen, yhteistyö Ruotsin Jämtlandin kanssa tavoitteena kestävä kehityksen johtava alue, Trondheimin ympäristöosaamisen parempi hyödyntäminen, Trondheimin aseman vahvistaminen kansallisena kirkkokeskuksena, pyhiinvaellustradition kehittäminen, eteläsaamelaisten keskuksen perustaminen.

Osaamisperustaisia kehittämishankkeita ovat muun muassa

- **Innovation Village**, NTNU:n ideoima konsepti yritysten innovaatiotoiminnan mahdollistamiseen ja edistämiseen luomalla fyysinen yhteistyöympäristö, ”projektihotelli”, yrityksille ja t&k:n avaintoimijoille mukaan lukien spinoff-yritykset ja opiskelijat.
- **Venture Cup** -yrittäjäkilpailu, jonka tavoitteena on kannustaa innovatiivisuutta ja uusia yrityksiä.
- **Take Off** -ohjelmat, joiden tavoitteena on avustaa teknologiaperustaisen liikeideoiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Avustavat työryhmät koostuvat opiskelijoista ja asiantuntijoista.
- **NTNU Technology Transfer AS** on vuonna 2004 perustettu teknologiansiirtoyksikkö. Yksiköllä on alueellinen tehtävä ja rooli, mutta myös mahdollisuus tehdä yhteistyötä alueen ulkopuolelle. NTNU:n yksikön erityispiirteinä on proaktiivinen ideoiden etsiminen tutkimusyhteisön sisällä. Yksiköllä on mm. trainee-ohjelma.

40 kappale perustuu lähteisiin Sotarauta et al. 2006, Supporting the Contribution... 2006

- **Osaamisen välittäminen.** Osaamisen välittämisohjelmia on kaupungissa ollut jo 20 vuotta. Nykyisen ohjelman tavoitteena on sekä aktivoida pk-yritysten innovatiivisuutta ja kehittää niiden innovaatiokykyä että vahvistaa t&k-instituutioiden roolia teollisuuden kumppanina. Ohjelmassa on kartoitettu pk-yritysten innovaatiotarpeita ja -mahdollisuuksia ruohonjuuritasolla. Lisäksi innovaatioyrityksille maksetaan löytöpalkkiota kaikista alueelle perustetuista t&k-hankkeista. Myös ammattikorkeakouluille on oma osaamisen siirto- ja kehittämisrahoituksensa.
- **Creative Trøndelag** pyrkii edistämään alueen luovuutta ja kansainvälisyyttä. Hankkeessa edistetään kykyjä, teknologiaa, kulttuuria, suvaitsevaisuutta ja pyritään kehittämään alueen arvoja luovuutta tukevaksi. Tavoitteena on tehdä alueesta kiinnostavampi nykyisille asukkaille ja houkuttelevampi uusille asukkaille. ⁴¹

Lähteet

European Trend Chart on Innovation. Annual Innovation Policy Trends and Appraisal Report Norway 2006. <http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=country.showCountry&topicID=263&parentID=52&ID=14>

SOTARAUTA, Markku, Patrick Dubarle, Magnus Gulbrandsen ja Claire Nauwelaers 2006. *Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development. Peer Review Report: Trøndelag (Mid-Norwegian Region), Norway*. OECD, Directorate for Education, Education and Management and Infrastructure Division, Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE)

Statistisk sentralbyrå 2008 (<http://www.ssb.no/>)

Supporting the Contribution of Higher Education Institutions to Regional Development. Final Self-Evaluation Report Trøndelag (Mid-Norway Region) 2006. OECD

41 kappale perustuu lähteisiin Sotarauta et al. 2006, Supporting the contribution... 2006

Brisbane – luova kaupunki downunder

Brisbane on onnistunut siinä, mitä moni muu on tavoittelemassa: luova, tietoinensivinen ja kasvava kaupunki, joka on pystynyt hyödyntämään hyvän sijaintinsa Aasian markkinoiden äärellä. Vahvat teollisuudenalat, nopea väestönkasvu ja sen myötä runsas, koulutettu työvoima, vahva panostus tutkimukseen ja kehittämiseen sekä omaleimainen, rento ja sellaisena houkutteleva elämäntyyli ovat olleet keskeisiä tekijöitä kaupungin kehityksen takana. Kaupungin kehittämisessä on panostettu ennen kaikkea osaamisrakenteisiin.

TAULUKKO 13. Brisbanen keskeisimmät tunnusluvut. Lähde Australian Bureau of Statistics 2008.

	Brisbane	Queensland	Australia
Väestö (2004)	958 504	3 888 077	20 091 504
Peruskoulun jälkeinen koulutus (2001)	49,3 %	43,0 %	46,2 %
Työttömyysaste (2004)	5,2 %	6,0 %	5,7 %
Keskimääräinen kokonaistulo (2003)	40 090	36 018	39 066
Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä (2004)	17,6 %	20,6 %	19,8 %
Ulkomailla syntyneet (2001)	22,7 %	17,1 %	21,8 %

Ominaispiirteet ja historia

Australian itärannikolla sijaitseva Brisbane on Queenslandin osavaltion pääkaupunki ja maan kolmanneksi suurin kaupunki. Asukkaita on 1,8 miljoonaa (2006). Trooppisella alueella sijaitseva Brisbane ympäristöineen on merkittävä turistikohde, jonka houkuttimena toimivat aurinko ja hiekkarannat sekä koralliriutat. Australian tärkeimmät matkailualueet, Kultarannikko ja Aurinkorannikko lasketaan kuuluvaksi Brisbanen metropolialueeseen. Niillä vierailee vuosittain miljoonia koti- ja ulkomaisia turisteja. Toisaalta ilmastonsa puolesta Brisbane on altis sekä tulville että kuivuudelle, mikä aiheuttaa epävarmuustekijöitä myös kaupungin kehitykselle. Esimerkiksi vuoden 1974 tulvissa kuoli 16 ihmistä ja aineelliset vahingot nousivat 300 miljoonaan Australian dollariin.

Kaupunki sijaitsee länsimaiden ja Aasian talouksien rajalla ja on onnistunut hyötymään siitä merkittävästi. Brisbane kasvaa nopeimmin Australian kolmesta metropolialueesta. Jo viime vuosisadan alussa Queensland oli Australian nopeimmin kasvava osavaltio, ja Brisbane sen taloudellinen keskus, tärkeä satamakaupunki ja kaupankäyntipaikka muuten maatalous- ja kaivosteollisuusvaltaisessa osavaltiossa. Kauppa on ollut kaupungille merkittävä elinkeino koko sen historian ajan. Kauppa ja teollisuus kukoistivat aina 1930-luvulle, jolloin maailmanlaajuinen taantuma iski myös Australiaan. Toisen maailmansodan jälkeen alkoi seuraava kukoistuskauti, jota leimasivat teollisuuden kasvu ja mittava maahanmuutto, joka kasvatti kaupunkia huomattavasti.⁴²

42 kappale perustuu lähteisiin Australian Bureau of Statistics 2007, Baum et al. 2002, Our Brisbane 2008, Queensland Government 2008

Tuotanto ja työllisyys

Kaupungin talouden perustan luovat avaintoimialat, joita ovat kaivannaisteollisuuden oheispalvelut, lääketeollisuus, rakennusteknologia sekä ilmaliikenne. Tilastollisesti suurimpia elinkeinoaloja ovat vähittäiskauppa (15,1 %) sekä kiinteistö- ja yrityspalvelut (11,9 %), teollinen tuotanto (11,1 %) sekä terveys- ja sosiaalipalvelut (11,0 %). Kaupungin elinkeinorakenne nojaa kasvavan väestön tarvitsemien palveluiden varaan. Kotimarkkinoille suuntautuvien palveluiden osuus on korkea verrattuna vientiteollisuuteen. Tämä talouden piirre aiheuttaa epävarmuutta tulevaisuuden talouskehityksestä, sillä, jos väestönkasvu tyrehtyy, ei palveluille ole enää kasvavaa kysyntää, mikä hidastaa talouden kasvua.

Brisbanen työvoimasta 62,7 % on työssä kokoaikaisesti 27,2 % osa-aikaisesti (2006). Työttömiä oli 4,4 % (2006). Työvoiman kysyntä ylittää monilla aloilla tarjonnan. Eritoten kaivannaisteollisuuden ja sen jalostusprosessien kasvu ruokkii Brisbanen alueen osaamisintensiivisten palveluiden kysyntää. Mediaanitulo henkeä kohden (516 AUD/viikko) on 11 % korkeampi kuin koko maassa

Queenslandin osavaltion talous saavutti 2006–2007 6,8 % kasvun, mikä on yli kaksi kertaa enemmän kuin koko Australian talouskasvu (2,5 %). Yli kolmannes maassa syntyneistä uusista työpaikoista sijoittui Queenslandiin. Nopea talouden ja väestön kasvu on jo asettanut haasteita kasvun jatkumiselle erityisesti infrastruktuurin osalta. Kaupungin toimitilojen täyttöaste on esimerkiksi erittäin korkea, ja vain 2 % kaupungin toimistotiloista on vapaana. Kaupungissa on kuitenkin runsaasti kehittämiskelpoisia maa-alueita, joten kaupungin kasvu ei näytä tukehtuvan rakennuskelpoisen maan puutteessa. Tämä edellyttää kuitenkin infrastruktuureihin panostamista.⁴³

43 kappale perustuu lähteisiin Australian Bureau of Statistics 2007, Australian Government 2008, Brisbane City Council 2006, Queensland Government 2007

TAULUKKO 14. Brisbanen elinkeinonjakauma. Lähde Australian Bureau of Statistics 2008.

Brisbane	henkilöä	%
Vähittäiskauppa	183 298	15,3
Kiinteistö- ja yrityspalvelut	141 756	11,9
Teollinen tuotanto	132 698	11,1
Terveys- ja sosiaalipalvelut	131 693	11,0
Rakentaminen	112 497	9,4
Koulutus	90 051	7,5
Hotelli- ja ravintolapalvelut	62 546	5,2
Julkishallinto ja puolustus	61 266	5,1
Liikenne ja logistiikka	59 544	5,0
Tukkukauppa	58 641	4,9
Henkilökohtaiset ja muut palvelut	45 805	3,8
Rahoitus- ja vakuutuspalvelut	41 570	3,5 %
Kulttuuri- ja virkistyspalvelut	28 801	2,4 %
Kommunikaatiopalvelut	16 442	1,4 %
Alkutuotanto ja kalastus	13 133	1,1 %
Sähkö-, kaasu- ja vesipalvelut	8 430	0,7 %
Kaivosteollisuus	6 757	0,6 %
Yhteensä	1 194 928	100,0 %

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Brisbanen väestö on erittäin koulutettua: 40 %:lla väestöstä on korkeakoulututkinto. Luku selittävät paitsi alueen hyvä koulutusjärjestelmä ja tietointensiiviset työpaikat, myös alueen muuttovoitto. Muuttajat ovat usein nuoria ja koulutettuja. Brisbanessa on kolme suurta yliopistoa, jotka tarjoavat laajan skaalan eri opintosuuntia. Griffith University, Queensland University of Technology (QUT) sekä University of Queensland. Korkeakoulutusta tarjoavat myös Australian katolisen yliopiston kampus Banyossa ja Central Queensland Universityn Brisbanen kansainvälinen kampus. Lisäksi alueella on lukuisa määrä ammatillista, jatko- ja avoimen yliopiston opetusta tarjoavia oppilaitoksia.⁴⁴

Sosiaalinen ympäristö

Brisbane ympäristöineen tunnetaan monipuolisena ja suvaitsevaisena yhteisönä, jossa on monia eri kulttuureita, kieliä ja uskontoja. Kaupungin väestöstä 21,7 % on syntynyt ulkomailla. Yleisimpiä lähtömaita olivat Englanti, Uusi-Seelanti, Etelä-Afrikka, Vietnam ja Skotlanti. Väestö on hieman nuorempi kuin maassa keskimäärin; mediaani-ikä on 35 vuotta, kun se koko Australiassa on 37. Väestöstä viidennes on alle 15-vuotiaita ja reilu

44 kappale perustuu lähteisiin Australian Bureau of Statistics 2007, Invest Brisbane 2008.

viidennes yli 55-vuotiaita. Alue on vauras ja sosiaalisesti hyvinvoiva. Alueella on enemmän hyvinvoivia yhteisöjä (taloudellisesti aktiiviset, etuoikeutetut yhteisöt) kuin heikkoja yhteisöjä (teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivät ja metropolin reuna-alueiden syrjäytyvät yhteisöt).⁴⁵

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Brisbane on ollut merkittävän taloudellisen kehittämisen kohteena. Sekä kaupunki, osavaltio että Australian valtio ovat panostaneet mittavia summia kaupungin kehittämiseen. Kaupungin kehittämismalli perustuu monilta osin kumppanuuksiin. Toimintamalli on melko uusi Australiassa, jossa valta on pikemminkin keskittynyt keskushallinnolle kuin hajautunut alueelle. Queenslandin osavaltioilla on kuitenkin vahva identiteetti ja se on myös hallinnoltaan alueellistunein.

Kumppanuusrakenteina Brisbanen kaupungilla on useita neuvoa antavia komiteoita ja työryhmiä, jotka on koottu keskeisten tavoitteiden ja kehityskohteen ympärille. Ne koostuvat kaupungin, osavaltion, yritysten ja teollisuuden sekä yhteisöjen edustajista. Näitä ovat

- **Brisbane Inner City**, jonka tehtävänä on kaupungin keskusta-alueen suunnittelu- ja kehittämistoiminnan integroiminen;
- **Independent Design**, joka on kaupunkikuvaa ja rakennettua ympäristöä arvioiva, riippumaton neuvoa-antava elin.
- **Urban Futures Brisbane** on alueen suunnittelun neuvoa-antava riippumaton toimielin.
- **Lord Mayor's Business Round Table** on kaupungin pormestarin kokoama, neljännesvuosittain kokoontuva foorumi, johon kuuluu kaupungin keskeisten toimialojen yritysten edustajia. Foorumin tavoitteena on olla keskusteluryhmä, joka tunnistaa ja keskustelee kaupungin kehityksen keskeisistä asioista yritys näkökulmasta.
- **International Education Futures Brisbane Taskforce** tunnistaa ja arvioi keinoja kaupungin houkuttelevuuden lisäämiseksi kansainvälisten opiskelijoiden näkökulmasta. Näitä asioita ovat muun muassa asutokysymykset, brändin ja toimintamallien luominen kaupungin houkuttelevuuden lisäämiseksi, liikennepalvelut, yritys yhteistyö sekä vaihtoopiskelijoiden työllistyminen.
- **Central Business District**, jonka puheenjohtaja ja työryhmä johtavat ja koordinoivat kaupungin keskustan kokonaissuunnittelua (City Centre Master Plan project).
- Kaupungissa on myös erittäin aktiivinen investointien edistämisyksikkö **Invest Brisbane**, joka on osa kaupungin markkinointitoimistoa. Invest Brisbane palkittiin vuonna 2006 World Class Investment Promotion Agency (IPA) -palkinnolla.⁴⁶

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Brisbanen kaupungin ja sen kumppaneiden kehittämistoimet jakautuvat viiteen eri teemaan: luovan kaupungin edistämiseen, osaamisen ja innovatiivisuuden edistämiseen, kaupunkiympäristön parantamiseen, yhteisöjen kehittämiseen ja elinkeinojen edistämiseen. Brisbanen kaupungin tämänhetkisen elinkeinostrategian tavoitteita ovat hyvin-

45 kappale perustuu lähteisiin Australian Bureau of Statistics 2007, Baum et al. 2002

46 kappale perustuu lähteisiin Brisbane City Council 2006, Smyth et al. 2004

voinnin ja korkean elintason takaaminen asukkailla, yritysten tuotanto- ja toimintaedellytysten parantaminen kilpailuedun saavuttamiseksi ja kaupungin aseman turvaamiseksi globaalissa taloudessa ja erityisesti vientimarkkinoilla sekä koko kaupunkiyhteisön mukaan ottaminen työpaikkojen luomiseen ja muihin kaupungin kehitystä tukeviin toimiin. Strategian painopisteitä ovat

- kaupunkimarkkinointi
- investoinnit ja työpaikkojen houkuttelu
- infrastruktuuri
- työvoiman saanti ja kyvykkyys
- vientimarkkinoiden kehittäminen

Luova kaupunki

Brisbanen kaupungin luova kaupunki -strategia käsittää luovuuden laajasti. Luovuus ei ole vain kulttuurin edistämistä tai luovien elinkeinojen tukemista, vaan kokonaisvaltaista luovuuden lisäämistä niin elinkeinoissa kuin yhteisöissäkin. Kaupungissa laaditun luova kaupunki -strategian tavoitteena on

- alueen **kulttuuriperinnön ja historian arvostuksen sekä yhteisen identiteetin kasvataminen** mukaan lukien alkuperäisasukkaiden oikeuksien tunnustaminen ja kunnioittaminen
- **kulttuurisen pääoman lisääminen** mahdollistamalla jokaisen kaupunkilaisen osallistuminen kulttuuritapahtumiin ja niiden järjestämiseen. Kulttuuripääoma nähdään tärkeäksi sosiaalisen, taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin takaamiseksi.
- **kulttuuripalveluiden saavutettavuuden takaaminen** kaikille ryhmille. Eritoten nuorten ikääntyneiden, vammaisten ja vieraskielisten osallistaminen on keskeistä.
- Alueen rikkaaseen **paikalliskulttuuriin perustuvien innovaatioiden kannustaminen**
- **kulttuuriin investoiminen**. Vaikka kulttuurista halutaan kehittää myös liiketoimintaa, ei kaikesta kulttuurista oleteta tulevan voittoa tuottavaa toimintaa. Kulttuurin kehittäminen tarvitsee myös julkista tukea.
- **johtaminen**. Luovan kaupungin tavoitteet voidaan saavuttaa vain jaetun vision ja vahvojen julkis-yksityisten kumppanuuksien kautta. Kaupunginhallituksen tehtävänä on johtaa hanketta ja tukea kaupungin kehittymistä luovia ihmisiä ja organisaatioita tukevaksi ja houkuttelevaksi alueeksi.

Tähän asti saavutettuja tavoitteita ovat muun muassa Brisbane museon avaaminen, vuosittaisen festivaalisarjan kehittäminen sekä muiden konserttien ja tapahtumien lisääminen, yhden luukun periaatteella toimivan palvelun elokuvateollisuuden edistämiseksi sekä avustusten jakaminen paikallisille toimijoille kaupungin lähiöiden kulttuuri- ja taidetapahtumien järjestämiseen.

Koulutus ja osaaminen

Smart State on Queenslandin osavaltion hanke, mutta Brisbane osavaltion keskuksena näyttelee strategiassa merkittävää roolia. Strategian tavoitteena on investoida osaamiseen ja innovaatioihin ja nostaa näin alueen tuottavuutta hyvinvoivan talouden ja korkean elämänlaadun saavuttamiseksi. Vaikka Queenslandilla menee tällä hetkellä paremmin kuin hyvin, halutaan strategialla varautua tulevaisuuden muuttuviin tilanteisiin. Strategian

toteuttaminen perustuu kumppanuuksiin yritysten, tutkimus- ja koulutusinstituutioiden ja kulttuuriteollisuuden kesken. Verkostot ja sosiaalinen pääoma nähdään keskeisenä keinona tavoitteiden saavuttamiseen. Ensimmäinen Smart State -strategia käynnistettiin jo vuonna 1998. Tämänhetkisen, vuosille 2005–2015 tehdyn strategian tavoitteita ovat teollisuuden innovatiivisuuden vauhdittaminen investoimalla tutkimukseen, kehittämiseen ja kaupallistamiseen kumppanuuksien ja verkostojen kautta sekä kestävän innovatiivisen yhteiskunnan rakentaminen investoimalla tietoon, taitoihin, moninaisuuteen, luovuuteen ja yhteyksiin. Ohjelmaan liittyviä hankkeita ovat innovaatioiden vauhdittamisen osalta:

- innovaatorahastot, joista myönnetään rahoitusta infrastruktuurin rahoittamiseen (128 milj. dollaria) osaamisperustan kasvattamiseen (12 milj. dollaria) ja yhteistyöhankkeiden tukemiseen (60 milj. dollaria) nelivuotisella kaudella.
- sektorikehitysohjelmat, aloina mm. ICT ja kalanviljely
- strategisten allianssien ja verkostojen kehittäminen mm. yhteistyöfoorumeita ja virtuaalifoorumeita perustamalla
- kestävän innovatiivisen yhteiskunnan osalta
- oppimisen ja opetuksen arviointi- ja raportointijärjestelmän käyttöönotto osavaltion kouluissa
- oppimisympäristöjen parantaminen ja monipuolistaminen
- luonnontieteiden, matematiikan ja teknologian sekä taiteiden koulutusohjelmat
- työharjoittelujärjestelmien modernisointi
- yliopistojen harjoitteluohjelmat opiskelijoiden työvalmiuksien parantamiseksi
- koulutus- ja uraohjauksen järjestäminen yhden luukun palveluna
- osajien ja yritysten houkuttelu
- monikulttuurisuusfestivaali
- ideafestivaali, jonka tavoitteena on kannustaa ideoiden vaihtoon
- telekommunikaatioinfrastruktuurin parantaminen
- kestävän luonnonvarojen käytön strategian luominen

Kaupunkiympäristön parantaminen

Urban Renewal Brisbane on neljän miljoonan dollarin hankekokonaisuus, jolla uudistetaan Brisbanen keskusalueen kaupunginosia. Brisbanen ydinkeskustan kehittämisohjelma perustuu kahdenkymmenen vuoden ajanjaksolle laadittuun suunnitelmaan, jonka tavoitteena on tehdä keskustasta tiivis, hyödyntää alueen halkaisevan joen rannat, kehittää virkistysalueita, huomioida paremmin eri ikä- ja sosiaaliryhmiä, edistää luovia aloja ja taidetta, vaalia kulttuuri- ja rakennusperintöä, parantaa keskustan saavutettavuutta ja siellä liikkumista, kehittää keskustaa koko alueen menestyväksi sydämeksi sekä varmistaa turvallisuus kaikkina vuorokauden ja vuoden aikoina.

Art in Public Places edistää kaupungin julkista taidetta. Brisbanen tavoitteena on olla yksi maailman johtavia julkisen taiteen kaupunkeja.

Yhteisöjen kehittäminen

Kaupunki jakaa vuosittain avustuksia ja palkintoja paikallisyhteisöille, jotka kehittävät kaupunkia ja sen palveluita. Esimerkiksi Community Grants Program jakaa kahdes-

ti vuodessa 2000–50 000 dollarin avustuksia hankkeille, joilla kehitetään yhteisöä ja sen hyvinvointia. Kaupungilla on myös **monikulttuurisuusstrategia**, jonka strategisina päämäärinä ovat 1) monikulttuurisuuden edistäminen johtamisella, 2) kaupungin palvelujen avoimuus ja takaaminen kulttuurisesti ja kielellisesti erilaisista taustoista tuleville tahoille, myös pakolaisille; 3) kumppanuuksien rakentaminen yhteisöjen, yritysten ja muiden hallinnon tasojen kanssa monikulttuurisuuden edistämiseksi toiminnoissa ja palveluissa sekä 4) monikulttuurisuuden hyödyntäminen talouselämässä. Konkreettisesti nämä ovat tarkoittaneet muun muassa asiakirjojen kääntämistä eri kielille, tiedottamisen parantamista siirtolaisille ja pakolaisille, pakolaisten työllistämisen-, urheilu- ja virkistysohjelmia, monikulttuurisuutta edistävien tapahtumien rahoittamista sekä tukipalveluiden yhteiskoordinoitua valtion ja muiden paikallisyhteisöjen kanssa.⁴⁷

Lähteet

- Australian Bureau of Statistics 2007. *2006 Census QuickStats : Brisbane* <http://www.censusdata.abs.gov.au/ABSNavigation/prenav/ViewData?producttype=QuickStats&subaction=-1&areacode=305&action=401&collection=Census&textversion=true&breadcrumb=LP&period=2006&navmapdisplayed=true&> (9.4.2008)
- Our Brisbane 2008. <http://www.ourbrisbane.com> (9.4.2008)
- Brisbane City Council 2008. <http://www.brisbane.qld.gov.au/> (9.4.2008)
- Brisbane City Council 2006. *Brisbane economic development plan 2006–2011*. http://www.brisbane.qld.gov.au/bccwr/plans_and_strategies/documents/20061019_economicdevelopmentplan_full.pdf
- Australian Government 2008. *Labour Market information portal: Employment Service Area Data: Brisbane*. <http://www.workplace.gov.au/lmip/EmploymentData/Brisbane?cid=ESAEmploymentByIndustryRanked|LMR|BRIS|ESA|anon|2006%20Census&view=table> (9.4.2008)
- Invest Brisbane 2008. <http://www.investbrisbane.com/> (8.4.2008)
- Queensland Government 2007. *2006–2007 Annual Economic Report on the Queensland economy*. <http://www.oesr.qld.gov.au/queensland-by-theme/economic-performance/regular-publications/annual-econ-report/annual-econ-report-2006-07.pdf> (8.4.2008)
- Queensland Government 2008. *Smart Queensland: Smart State Strategy 2005–2015* http://www.smartstate.qld.gov.au/strategy/strategy05_15/smart_state_strategy05_15.pdf (8.4.2008)
- SMYTH, Paul, Tim REDDEL & Andrew JONES 2004. *Social Inclusion, New Regionalism and Associational Governance: The Queensland experience*. *International Journal of Urban and Regional Research* 28:3, 601 – 615.

47 kappale perustuu lähteisiin Brisbane City Council 2008, Invest Brisbane 2008, Queensland Government 2008

Toronto – luova monikulttuurinen metropoli

Toronto on kehittänyt itselleen korkean kulttuuriprofilin uudistamalla ja laajentamalla kulttuuri-instituutioiden tarjontaa, mikä palvelee sekä turismia, osajien houkuttelua että kaupungin yhteisen hengen luomista. Korkeatasoinen, rohkea arkkitehtuuri ja kaupunkisuunnittelu vahvistavat tätä imagoa. Luovuus on kaupungissa yhdistetty myös sosiaalisen tasa-arvon edistämiseen. Monikulttuurisuus on Toronton ominainen piirre ja luovien alojen suuri käyttövoima, jolla on myös suuri taloudellinen merkitys. Keskeinen merkitys on myös tilan politiikalla: taiteelle ja luoville aloille jätetään ja järjestetään edullista toiminta- ja elintilaa myös keskusta-alueelle, jossa vuokrat muuten ovat korkeita.

Toronton kehityksellä on myös uhkansa. Toronto on tehnyt paljon kaupungin luovuuden edistämisen eteen, mutta kaupunkien globaali kilpailu on kovaa. Sekä nykyisten alojen kilpailukyvyyn ylläpitäminen että uusien alojen kasvattaminen ovat edellytyksiä kisassa menestymiselle. Väestön sosiaalinen eriytyminen ja erityisesti uusien tai kielitaidottomien maahanmuuttajaryhmien syrjäytyminen, tuloerojen kasvaminen ja epätasa-arvoisuus voivat rajoittaa luovan kaupungin kehittymistä. Haasteena ovat myös kohoavat kiinteistöjen ja maan hinnat ja gentrifikaatio.

TAULUKKO 15. Toronton keskeisimmät tunnusluvut. Lähde Statistics Canada 2007.

	Toronto	Ontario	Kanada
Väestö (2006)	2 503 281	12 160 282	31 612 897
Mediaani-ikä (2006)	38,4	37,4	39,5
Ulkomaalaisten osuus (2006)	50,0 %	48,6 %	19,8 %
Korkeakoulutettuja (yli 15 v.) (2006)	29,5 %	20,5 %	1,1 %
Työllisyysaste (2006)	60,1 %	62,8 %	62,4 %
Työttömyysaste (2006)	7,6 %	6,4 %	6,6 %

Ominaispiirteet ja historia

Toronto on Ontarion provinssin (12,2 milj. as.) pääkaupunki ja Kanadan taloudellinen, tieteellinen ja kulttuurinen keskus. Ontario on maan talouden keskeisin moottori ja teollisen tuotannon ydinalue, jossa asuu noin 39 % kanadalaisista. Toronton metropolialue (5,3 milj. as.) kattaa Toronton kaupungin lisäksi 23 ympäröivää kuntaa ja on Pohjois-Amerikan metropolialueista kuudenneksi suurin.

Maailmansotien jälkeinen kasvu suosi Ontarion aluetta. Tämä kultakausi päättyi kuitenkin tilanteeseen, jossa talouskasvun pysähtyminen ja siitä huolimatta jatkuva inflaatio, kansainvälistyminen, ylikapasiteetti ja kiristynyt kilpailu kaupan vapauttamisen myötä pakottivat rationalisoimaan tuotantoa. Globalisaatio, teknologinen muutos ja kaupan vapauttamisen myötä koventunut kilpailu johtivat alueen 1980-luvun alkupuolella rakennemuutokseen. Erityisesti 1994 solmitun vapaakauppasopimuksen NAFTA:n myötä matalapalkkainen tai vähän arvonn lisää tuottava tuotanto siirtyi Etelä-Yhdysvaltain ja Meksikon halvemmille alueille.

1990-luvun lama oli Kanadassa syvin sitten 1930-luvun suuren lamen. Ontarion talous supistui 7,8 %, lähes kaksi kolmannesta teollisuuden työpaikoista katosi ja työttömyysas-

te nousi yli kymmeneen prosenttiin. Vaikka talous kääntyi kasvuun jo vuosikymmenen loppupuoliskolla, ei Ontarion talous ole pystynyt kasvamaan samaa tahtia muun maan talouden kanssa, ja työttömyysaste on edelleen kansallisen keskiarvon alapuolella

Kanada on osa brittiläistä kansanyhteisöä, mikä määrittä pitkään koko maan talouden suuntautumista. Nykyään Yhdysvallat on Toronton ja koko Kanadan politiikan ja talouselämän keskeisin suunta. Ontarion talous on vahvasti sidoksissa Yhdysvaltoihin: Yhdysvaltain vienti muodostaa 45 % alueen bruttokansantuotteesta. Kanadan entinen itä-länsi-suuntainen talous onkin korvautunut pohjois-etelä-suuntaisilla, Yhdysvaltain ja Kanadan välisillä paikallistalouksilla. Toronton metropolialueella tällä on ollut suuri merkitys: provinssin pääkaupungista on kasvanut globaali kaupunkiseutu, joka houkuttelee osaavaa työvoimaa sekä Kanadan sisällä että kansainvälisesti.⁴⁸

Tuotanto ja työllisyys

Toronton metropolialueen keskeiset toimialat ovat

- rahoitus
- yrityspalvelut (esim. laki- ja kirjanpito- palvelut, konsultointi, asiakaspalvelukeskukset)
- Informaatio- ja kommunikaatioteknologia
- biolääketiede ja bioteknologia
- elintarviketeollisuus
- vaatetusteollisuus
- ilmaisu-, avaruus- ja autoteollisuus
- matkailu
- luovat alat

Teollisuuden vähenemisestä ja palvelutalouteen siirtymisestä huolimatta Ontario on edelleen Kanadan teollisen tuotannon ydinalueita. Provinssi tuottaa yli 50 % maan teollisen tuotannon bruttokansantuotteesta, ja teollisuuden osuus provinssin työpaikoista on lähes puolet.

Yhdysvaltoihin verrattuna matalampi palkkataso työvoiman koulutustasoon ja tuotavuuteen nähden on houkuttellut huipputeknologian yrityksiä siirtämään tuotantoa Yhdysvalloista Kanadaan. Alueen taloudelle onkin ominaista ns. tytäryhtiötalous. Sen tunnusomaisia piirteitä ovat ulkomaisen omistuksen korkea osuus ja t&k:n suhteellinen vähyys. Kokonaiskustannustaso Kanadassa on noin 9 % edullisempi kuin Yhdysvalloissa. Ontariossa on myös vahvoja paikallislähtöisiä kansainvälisiä yrityksiä, joiden pääkonttorit ja keskeiset t&k-toiminnot sijaitsevat alueella. Näitä ovat esimerkiksi Nortel Networks ja Bombardier. Yli 40 % kanadalaisten yritysten pääkonttoreista sijaitsee Torontossa.

Toronto on Kanadan tärkein matkailukohde, ja matkailu on merkittävä elinkeino. Matkailusektori työllistää 203 000 ihmistä yli 24 000 yrityksessä. Museoiden ja muiden kulttuurikohteiden lisäksi Torontossa on lukuisia määriä suuria ja pienempiä festivaaleja, joista tunnetuimpia on Toronto Film Festival.⁴⁹

48 kappale perustuu lähteisiin Gertler et al. 2006, One North East 2006

49 kappale perustuu lähteisiin Gertler et al. 2006, One North East 2006, Statistics Canada 2007.

TAULUKKO 16. Brisbanen elinkeinonjakauma. Lähde Statistics Canada 2007.

	Henkilöä	%
Alkutuotanto	10 530	0,8
Rakennusala	63 225	4,8
Teollinen tuotanto	153 705	11,7
Tukkukauppa	61 540	4,7
Vähittäiskauppa	130 405	9,9
Rahoitus- ja kiinteistöala	132 580	10,1
Terveys- ja sosiaalipalvelut	116 975	8,9
Koulutus	88 325	6,7
Yrityspalvelut	330 280	25,2
Muut palvelut	224 125	17,1
Yhteensä	1 311 690	100,0

Innovaatiokapasiteetti ja inhimillinen pääoma

Väestön koulutusaste on Kanadassa maailman korkeimpia: 52 %:lla kanadalaisista on toisen asteen jälkeinen tutkinto tai muu koulutus. Toronton koulutusaste on kansallista keskiarvoa huomattavasti korkeampi, lähes 30 % väestöstä on korkeakoulutus. Tätä sellittävät alueen tietointensiiviset työpaikat ja lukuisat korkeakoulut. Toronton metropolialueella on neljä yliopistoa (University of Toronto, York University, Ryerson University ja Ontario College of Art) sekä viisi collegea.

Tutkimus ja kehitys työllistivät Ontarion provinssissa vuonna 2002 177 000 ihmistä, joista 63 % yrityksissä, 27 % korkeakouluissa, 8 % kansallisessa hallinnossa ja 2 % provinssin hallinnossa. Toronton alue on nimetty Pohjois-Amerikan kilpailukykyisimmäksi t&k-alueeksi. T&k:n kustannustaso on Torontossa 17 % edullisempi kuin Bostonissa ja 35 % edullisempi kuin San Josessa.

Sosiaalinen ympäristö ja identiteetti

Toronto on tunnettu monikulttuurisesta ja suvaitsevaisesta sosiaalisesta ympäristöstään. Kaupungin väestöstä puolet ja metropolialueella asuvista 43 % on ulkomaalaissyntyisiä, mikä on huomattavasti korkeampi kuin esimerkiksi New Yorkissa (24 %) tai Lontoossa (27 %). Suurimmat tulomuuttomaat vuonna 2001 olivat Kiina, Intia, Pakistan, Filippiinit ja Sri Lanka. Yli puolella tulevista muuttajista oli yliopistotasoinen tutkinto (2002). Etniset ryhmittymät ovat alueella suuri voima. Lukuisa määrä organisaatioita ja yhdistyksiä rakentuu etnisten ryhmien ympärille. Tyypillisimpiä ovat kulttuuriorganisaatiot ja sosiaaliset hankkeet. Kanada on hyvin pitkälle 'siirtolaisyhteiskunta', ja eritoten Toronton suurella ulkomaalaissyntyisten osuudella on erittäin suuri positiivinen vaikutus alueen luovaan talouteen.

Torontoa on nimitetty maailman sivistyneimmäksi ja suvaitsevaisimmaksi kaupungiksi. Kaupungin kehittämisessä pidetään tärkeänä kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin,

yhteisöllisyyden ja kulttuurisen monimuotoisuuden arvostamisen edistämistä. Tavoitteena on tehdä asukkaista ylpeitä omasta kotikaupungistaan.⁵⁰

Kehittämisen institutionaalinen rakenne

Alueiden ja yritysten kehittämisen vastuu jakautuu Kanadassa liittovaltion hallituksen ja provinssien kesken. Kehittäminen on perinteisesti ollut ylhäältä alas suuntautuvaa ja keskusjohtoista, mutta painopiste on alkanut siirtyä hajautetumpaan päin. Provinssille ja kunnille on siirretty 1990-luvulta lähtien entistä suurempi vastuu omasta kehityksestään. Kansallisella tasolla kehittämistä koordinoi ja tukee *Industry Canada*, 15 ministeriön ja muun valtion yksikön välinen portfolio-organisaatio.

Provinssien hallinto on rajoittanut pitkään kaupunkien kehittämistä, mutta vuoden 1997 *City of Toronto Act* ja vuoden 2005 *Stronger City of Toronto for a Stronger Ontario Act* ovat siirtäneet päätös-, rahoitus- ja sääntelyvaltaa selkeämmin Toronton kaupungille. Kaupungilla on myös valta tehdä sopimuksia itsenäisenä toimijana esimerkiksi Kanadan hallinnon kanssa. Kaupungilla on Kanadassa suuri toimintavapaus. Toiminnan rajoituksia purki myös 1998 toteutettu kuntaliitos, jossa Toronton kaupunkiin yhdistettiin viisi lähintä, tiiviimmän kaupunkialueeseen kuuluvaa kuntaa. Kuntaliitoksen jälkeen Toronton kaupungille luotiin uusi kaupunkistrategia (Official Plan). 2002 valmistunut dokumentti määrittää kaupungin tulevaisuuden tavoitteet 30 vuoden päähän.

Kaupungin kehittämispolitiikan periaatteita ovat:

- integroitu ja hajautettu politiikan suunnittelu- ja toteuttamisjärjestelmä, jossa on vahva horisontaalinen ja vertikaalinen koordinaatio sekä koordinaatio instituutioiden välillä.
- strategiat, politiikat ja kohteet valitaan kontekstiin suhteuttaen
- avoimuus sekä sisäsyntyisille että tuleville yrityksille
- soveltuva kohdistaminen eri kohderyhmille, -tavoitteille ja -alueille (kasvu, teknologia, sosiaaliset ryhmät ja vähemmistöt, tietyt alueet)
- sekä pehmeät (tieto) että kovat (pääomasijoitus) tukikeinot
- yhden luukun periaatteella toimiva palvelutarjonta

Toronton elinkeinostrategia tähtää viiteen painopisteeseen:

- tukea tietojen ja taitojen kehittymistä, muotoilua ja innovaatioita (people)
- parantaa yritysilmapiiriä ja edistää investointeja (place)
- rakentaa kilpailukykyisiä klustereita ja perustaa yritys yhteisöjä (prosperity)
- luoda Torontolle paikallinen ja globaali brändi (positioning)
- luoda strategian taakse vahva liittouma (partnership)

Kaupunki on eriyttänyt joitakin kehittämisalueita omille alaorganisaatioilleen

City of Toronto Economic Development Corporation on elin, jolla on pääasiallinen vastuu kaupungin uudistamisesta. TEDCO:lla on valtuudet etsiä, pilotoida ja toimeenpanna aloitteita ja uudistamistoimia. TEDCO:n vastuulla on muun muassa kaupungin entisten teollisuusalueiden ja muiden vähäkäyttöisten alueiden uudistaminen. Sen alaisuudessa toimii muun muassa vuoden 2015 maailmannäyttelyä tavoitteleva Toronto 2015-hanke sekä FILMPORT, 100 miljoonan dollarin hanke, joka kehittää kaupunkiin

50 kappale perustuu lähteisiin Gertler et al. 2006, Statistics Canada 2007.

mittavaa elokuvastudioympäristöä ja samalla pyrkii luomaan sen sijaintialueesta, kaupungin vanhasta satama-alueesta, elävä luovan teollisuuden ja toiminnan ympäristö.

Toronto Waterfront Revitalization Corporation valvoo ja johtaa erilaisin kumppanuuksin toteutettavaa Toronton ranta-alueiden uudistamista ja kehittämistä. Sen alainen 'Making Waves' -suunnitelma keskittyy Toronton keskeisimmän kymmenen kilometrin mittaisen ranta-alueen kehittämiseen eläväksi ympäristöksi, jossa on puistoja, julkisia tiloja, kulttuuri-instituutioita sekä monipuolisia liiketoiminta- ja asuinympäristöjä.

Toronton kaupungin hankkeita tukevat myös valtiolliset ja osavaltiolliset toimet. Canada–Ontario Infrastructure Program (COIP) myönsi vuonna 2002 233 miljoonaa dollarin rahoituksen torontolaisille kulttuuri-instituutioille korjaus-, restaurointi- ja uudisrakennustyöhön.⁵¹

Pääpainotukset ja kärkihankkeet

Luova kaupunki

Toronton kaupunki hyväksyi vuonna 2003 kymmenvuotisen luovan kaupungin kehittämissuunnitelman. Ohjelman tavoitteena on tehdä kaupungista taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön avulla globaali kulttuurikaupunki. Ohjelman tavoitteena on:

- tunnistaa kulttuurin rooli sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä, monimuotoisen kaupunkiyhteisön rakentamisessa
- varmistaa, että kulttuurin kehittämistoimet edistävät avoimuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta
- varmistaa kulttuuripalveluiden helppo ja edullinen saavutettavuus kaupungin asukkaille

Ohjelman keskeisiä toteuttamiskeinoja ovat muun muassa:

- infrastruktuuri: *Avenue of the Arts* -kulttuurikeskittymän luominen kaupungin keskustan kulttuurikohteista; kaupungin monimuotoisesta historiasta kertovan, uuden merkittävän kulttuurikohteen rakentaminen
- julkinen taide: Kaupunkiympäristön kaunistaminen osoittamalla 1 % rahoituksesta julkiselle taiteelle sekä julkisen taiteen kokonaissuunnitelman tekeminen
- tärkeimpien kulttuuriperintökohteiden säilyttäminen ja toiminnan edistäminen
- nuorten luovan työharjoittelun kehittäminen sekä paikallisesti että ulkomailla

Innovatiivisuuden ja luovien alojen kehittämishankkeita ovat muun muassa

- **Artscape** on 20 vuotta sitten perustettu voittoa tavoittelematon yritys, jonka tavoitteena on kaupungin kulttuurilähtöinen uudistaminen. Se muun muassa tarjoaa työskentely-, näyttely- ja asuintiloja taiteilijoille, tiloja ruohonjuuritason luovalle toiminnalle, järjestää *Creative Places + Spaces* -konferenssia sekä tarjoaa neuvontaa ja konsultointia erityisesti taidelähtöisen kehittämisen hankkeille ja toiminnoille. Luovia aloja tuetaan myös kehittämällä taiteilijoiden suunnittelutaitoja, organisointitaitoja ja talouden hallintataitoja, sekä luomalla ja pitämällä yllä käyttöpääomarahastoa. (*Creative Trust*)
- **The Centre of Social Innovation** on 2004 avattu toimitilakokonaisuus, johon on sijoitettu 14 pientä, pääasiassa voittoa tavoittelematonta organisaatiota. Tilojen vuokraus ei perustu niiden toimialaan, vaan tilan tarpeeseen. Toimintamalli mahdollistaa sektorirajojen ylittämisen ja luovuuden.

51 kappale perustuu lähteisiin Gertler et al. 2006, One North East 2006

- **Toronto Fashion Incubator**, vuonna 1987 perustettu muotialan yrityshautomo, joka tarjoaa palveluitaan sekä hautomoon fyysisesti sijoittuneille että muualla toimiville yrityksille. Palveluihin kuuluvat muun muassa mentorointi, liiketoimintatyöpajat, tiedon tarjoaminen myyntikanavista ja valmistajista sekä kokoustilat ja yhteisnäytökset. TFI on ollut mallina vastaaville muotialan hautomoille New Yorkissa, Los Angelesissa ja Dublínissa.
- **TO Live with Culture** oli kuudentoista kuukauden ja 18 tapahtuman kampanja, jolla pyrittiin edistämään Toronton luovia aloja. Kampanja ajoitettiin yhteen useiden kulttuuri-infrastruktuurihankkeiden rakentamisen tai avajaisten kanssa.
- **Toronto Film and Television Office (TFTO)** tukee ja edistää alueen elokuvateollisuutta tarjoamalla tukipalveluita ja markkinointia. Vuonna 2005 Toronton alueen tilastoihin kirjautui 7319 kuvauspäivää.
- **Toronto Branding Project** Toronton brändin luomishankkeessa on investoitu 4 miljoonaa dollaria kuluttajatutkimuksiin, brändin kehittämiseen ja markkinointiin. Summasta puolet on kerätty yritysten markkinointimaksuilla.

Yhteisöjen kehittämishankkeet

Torontosta ei kehitetä luovaa kaupunkia vain liiketoiminnan ja infrastruktuurin kehittämisellä, vaan myös yhteisöjen kehittämisellä. Esimerkiksi taidekoulutuksella on todettu olevan suuri merkitys jaetun ymmärtämisen, sosiaalisen koheesion ja suvaitsevaisuuden syntymisessä uusille sukupolville. Luovuuden kehittämisen toimenpiteitä on kohdistettu useille eri ryhmille: lapsille, nuorille, vähävaraisille, perheille, taiteilijoille ja heidän perheilleen sekä pienyrityksille. Järjestöjen ja muiden voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden tukemisen on Torontossa nähty olevan olennainen osa luovan kaupungin rakentamista.

Esimerkkihankkeita ovat

- **A Bridge to Toronto's Communities** tarjoaa korkeatasoista musiikin opetusta kaupungin vähävaraisemmillä alueilla pyrkien tasoittamaan varallisuuskilua, joka on havaittavissa musiikin harrastamisessa.
- **Regent Park Focus** on vuodesta 1991 toiminut terveyden edistämishjelma. Sen toimenpiteisiin kuuluvat muun muassa nuorten oma paikallisradio-ohjelma ja sanomalehti, videotyöpaja, jossa nuoret tuottavat videoita alueelle olennaisista aiheista ja paikallisista tapahtumista sekä musiikki- ja valokuvastudiot. Ohjelma ja sen johtaja on palkittu useaan otteeseen muun muassa innovatiivisen päihteitä ehkäisevän työn ansiosta.

Yrittäjyys ja innovatiivisuus

Kanadassa on hyvin yritteliäs kulttuuri, ja yrittäjyys, eritoten pienyritysten tukeminen, on keskeinen kehittämisselityksen painopiste. Huomion arvoista on nimenomaan kasvupotentiaalia omaavien yritysten tukeminen pelkkien uusyritysten tukemisen sijaan. Suorista yritystuista on siirrytty enemmän pehmeisiin tukimuotoihin, kuten tiedon ja palveluiden järjestämiseen. Kansalliset ja osavaltion palvelut toimivat yhden luokun periaatteella tarjoten tietoa yritysten tukimahdollisuuksista, kehittämisselityksistä ja säädöksistä. Tavoitteena on sekä pk-yritysten kynnyksen madaltaminen että hallintokustannusten osuuden pienentäminen politiikkaohjelmien rahoituksessa. Myös paikallistason yrityskehitys on keskitetty julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiin palvelupisteisiin.

Yritysten kehittämisen strategiaan kuuluu paitsi kasvun ja työllistävyyden, myös innovatiivisuuden kannustaminen. Alkuperäosa, ideoiden testaamiskapasiteetin lisääminen alueellisesti, kasvusuuntautuneiden spin-off -yritysten tukeminen, tutkimusyhteistyön edistäminen ja teknologiansiirto ovat keskeisimpiä toimenpiteitä. Innovatiivisuuden ja yrittäjyyden tavoitteet kiinnittyvät tiiviisti toisiinsa.

- **MaRS Centre** on voittoa tavoittelematon innovaatiokeskus, joka tukee koko Kanadan innovatiivisuutta. MaRS syntyi vuonna 2000 yksityisen ja julkisen sektorin johtajien aloitteena. Keskuksessa työskentelee tällä hetkellä noin 2000 ihmistä yli 60 yrityksessä. Suurin edustus on bioteknologia-alan yrityksillä.
- **Enterprise Toronto** julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhanke, joka tarjoaa yrityspalveluita ja -tukea yhden luukun periaatteella. Tämän lisäksi keskeinen yrityspalvelutoimija oli myös vuonna 2007 toimintansa lopettanut Toronto Venture Group, jonka alla toimi ns. bisnesenkeleille suunnattu Toronto Angel Group (TAG).
- **Business Improvement Area (BIA)** on kaupungin ja viidenkymmenen paikallisen yrityksen kumppanuushanke, jonka avulla kehitetään pääkatujen liikealueita turvallisiksi, eläviksi liiketoiminta-alueiksi, houkuttelevaksi turistialueeksi ja paikallisten toiminta-alueiksi.

Kaupunkialueen ja liikenteen kehittäminen

Kaupunkialueen elävöittäminen ja uudistaminen on keskeinen osa kaikkia kaupungin tavoitteita. Mittavin hankkeista on ranta-alueen kehittämisohjelma, jota koordinoi **Toronto Waterfront Revitalization Corporation**. Vuonna 2006/2007 toteutetaan pilot-tihankkeena **Toronto Design Review Panel**, joka arvioi ja täydentää nykyisiä suunnitteluvälineitä ja -ohjeistuksia niin, että muotoilusta ja arkkitehtuurista tulee olennainen osa kaupunkiympäristön suunnitteluprosessia

2004 Toronton metropolialueelle päätettiin perustaa yhteinen joukkoliikennehallinto, *Greater Toronto Transportation Authority* (GTTA). Sen tavoitteena on luoda saumaton yhdellä lipulla toimiva joukkoliikennejärjestelmä. Torontossa on New Yorkin jälkeen Pohjois-Amerikan laajin joukkoliikennejärjestelmä, jolla on päivittäin 1,4 miljoonaa matkustajaa.⁵²

Lähteet

- City of Toronto 2008. *Creative City Planning Framework – AuthenticCity* <http://www.toronto.ca/culture/pdf/creative-city-planning-framework-feb08.pdf>
- Gertler, Meric S., Lori Tesolin, Sarah Weinstock 2006. *Toronto Case*. Munk Centre for International Studies, University of Toronto
- One North East 2006. *What Works In Regional Economic Development: Learning from International Best Practice*. <http://www.onenortheast.co.uk/object/download.cfm?lib=liDownload&cid=10909>
- Statistics Canada. 2007. *Toronto, Ontario 2006 Community Profiles*. 2006 Census. Statistics Canada <http://www12.statcan.ca/english/census06/data/profiles/community/Index.cfm?Lang=E> (1.4.2008)

52 kappale perustuu lähteisiin City of Toronto 2008, Gertler et al. 2006, One North East 2006